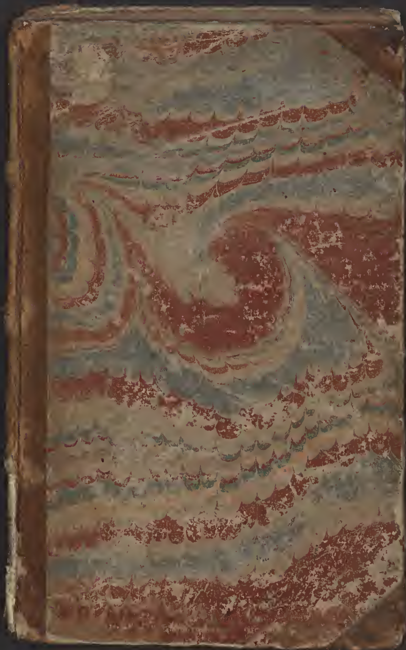

998.2
Arn

ARNGRIMI JONÆ
GRÖNLANDIA,
Eller
Historie
Om
Grønland,
Af Islandske Haand-skrevne Historie-Bøger og Aar-Registere samlet, og først i det Latinske Sprog forfatted

Af

Arngrim Jonssön,
Fordum Official i Holums Stift, og Sogne-Præst til *Melstad* paa Island;

Derefter af det Latinske Manuscript paa det Islandske Sprog udsat
ved

Einer Ejolfssön,
Herreds-Dommer i *Arnes* Tinglag paa Island,
Og trykt i *Skalholt* Aar 1688;
Nu paa Dansk fortolket
af
A. B.

KIØBENHAVN, trykt hos Herm. Henr. Rotmer, og findes hos hannem tilkiøbs paa Graabrødre Torv. 1732.

Til Læseren.

Det formodes, at den gode Læser, som tillige er curieux, finder udi nærværende Tractat saa meget meere Behag, som den først er vorden af en Mand forfattet, der ved sine i det Latinske Sprog udgivne Skrifter for meere end hundrede Aar siden har været bekiendt; hvilke hans skiønne Bøger om Fæderne-Landets Anti-

tiqvitæter, stedse har hos de Lærde conserveret deres Credit; som de, end den Dag i Dag er, højt æstimeres. Hvad udi dette lidet Skrift om Grønland anføres, er det, som Auctor har læst, og i de gamle Islandske Pergament-Skrifter og Historier forefunden, hvilke hand har kundet overkomme, og haft ved Haanden, som uden ald Tvil Islænderne vel i dette Stykke skulde være de Troværdigste, deels formedelst deres Naboskab med Grønland, deels og fornemmeligst i Henseende til deres fordum, imedens Grønland endnu stod i Flor, med Grønlænderne hafte idelige Omgang og Handel. Men endskiønt dette er den rigtigste og tilforladeligste Beretning, som om det gamle og fordum beboede Grønland er hidindtil ved Trykken bleven publiceret, saa var dog vel et og andet som behøvede enten nogen Forandring eller ydermeere Oplysning af de Documenter,

hvilke vores Auctor ikke har været for Øjen kommen eller bekiendt. Ikke desmindre har mand aldeeles intet denne finde, enten ved Anmærkninger eller andre Tilleg, (uden alleene, at Iver Beres Beskrivelse, som et vigtigt og Hoved-Document, hosføjes) udi Materien vildet forandre, men heller ladet Værket i sig selv saaledes forblive, som det paa Islandsk af Biskop Thordr Thorlacksen er vorden i Tryk udgivet; Da ellers en nøjagtigere Underretning om det gamle Grønlands fordum værende Beskaffenhed allereede en Tidlang har ligget færdig til Trykken, og mand er sindet, næst den Allerhøjestes Bistand, ved først sig begivende Lejlighed, at lade den komme for Lyset, heldst, om saa mange Liebhabere dertil skulde findes, at de paa Trykken gaaende Omkostninger ved Prænumeration eller paa nogen anden deslige Maade kunde udreedes. Imidlertid, paa det Indholden af samme

me endnu u-trykte Tractat kand være Læseren desmeere bekiendt, har mand ved Enden af nærværende Skrift ladet hostrykke alle Capitlernes Indhold udi bemeldte Værk, hvilket Forfatteren tillige med sig selv ønsker at maa være den gode og vel-villige Læser paa beste Maade recommenderet.

Register over Capitlerne.

APPENDIX.

ARN-

Arngrim Jonssöns Historie om Grønland.

Det første Capitel.
Om Grønlands Størelse og Situation.

Udi dette Skrift, som handler om Grønland, er ikke mit Forsæt at anføre udlandske lærde Mænds *Relationer*, hvilke saavel Grønland, som andre Nordiske Riger, Lande og Øer haver beskreven, og allerede ere noksom bekiendte, nemlig Saxo Grammaticus, Munsterus, Crantzius, Mercatoris Mappæ, Frisius, Reinholdus, Zieglerus, Neander, Myritius og andre flere; Men her er korteligen indbefattet hvis af vore Landsmænd findes optegnet, og vittige Mænd haver paa vores Sprog skreven, og os efterladt om Grønland; paa det at dette Skrift skal

icke blive enten for vidtløftigt eller kiedsommeligt formedelst bekiendte udlændske Folkes *Relationer*; det ikke heller skal forglemmes, som er merkværdigt (endskiønt lidet) og om denne *Materie* i vore Historiske Skrifter kand findes.

Dette Land har været kaldet Grønland, et stort og vidt begreben Land, som strækker sig imellem Nord og Syd, lige i Vester for *Snæfellz Jökul* paa Island, hvor mand kand seigle mellem næsten udi fire Dage, som vore gamle Søe-Mænds Bøger indeholder; Men om *Situ Cosmographico* eller Landstrækningen kand vi ikke noget tilforladeligt berette, uden hvad *Johannes Myritius* melder, som skrev Aar 1587, og vi ikke udi alt kand imodsige. Hand foregiver, at Grønland er et Land, som ligger under Nord-*Polen*, hvilket ligeledes er at fornemme af Kong *Haagen* i Norge hans Historie, hvorudi hannem til Ære findes anført, at hand Aar Christi 1261. skal have ladet opbære Skatter og andre Kongelige Indkomster af Grønland, og at hans Vælde og Herredømme strakte sig alt til *Polum* eller Verdens Ende; hvorfor og dette Land har været kaldet *Terra Subpolaris*; hvilket dog retteligst maa forstaaes om den Nordeste Part og de øde Stæder paa bemeldte Grønland, hvis forfærdelige Størelse strækker sig fra *Biarme*-Lands og Ruslands yderste Landemærker, indtil den ny Verden, ligesom med en Huk eller Bugt, og indbefatter i sig det store Ishaf, med de Øer som dertil regnes. Dette Land viser og mange Na-

turens Egenskaber paa Himmelen, Vandet og Jorden, som det og abskillige Stæder er besat med høje Bierge, samt idelig og stedsvarende Jis.

Norder Deelen af Grønland er, efter min Meening, u-bygt og u-beboelig, hvorfra mand meener den megen Hav-Jis kommer, som Aarligen til Island drives, og saa tæt omringer forbemeldte Grønland, at *Hieronymus Tarraconensis* synes at giette, det samme Land skulde enten være bare Jis, eller og Jord overdekket med Jis, hvilken Gisning ikke kommer os ved, som denne Jises Beskaffenhed er noksom bekiendt. Samme Jis er ellers ved Prøve befunden saa tyk, at den er over 30 Alen høj. Men den Deel af Grønland, som ligger i Nord, kand, efter mange gamle Mænds Meening, intet Menniske over reise, og er derforuden aldeles u-bebyggelig, formedelst Himmelens, Jordens og Vandets Ubeqvæmlighed, hvorfor de Gamle har kaldet den Deel Grønlands Ubygder, det er den ubebygte Deel af Grønland.

Men endskiønt Norske Mænd har saaledes her om dømt, saa har dog Grønlænderne selv dem imodsagt, og formeent, at, som de blant andre Ting, hvilke fra den Lands-Part ere af Søen til deres Land hendreven, har funden Træer, som vare af Mennisker udarbeidede; Desligeste, at paa de Stæder, hvor deres Faar gik om Sommeren, har de funden baade Bukker og Faar, hvilke vare u-bekiendte, og mærkede paa Ørene saavel som Hornene; Til Beviis her paa har jeg læst, at saadanne Faare-

Hovedet har været ført fra Grønland til Norge. og der enten udi Kirker eller paa andre offentlige Stæder baade i Trundhiem og Bergen er bleven ophængt. Deraf sluttede Grønlænderne, at paa den Tid har været nogen Bygning paa det store Norder-Land, eller og i det ringeste paa nogle smaa Øer, ikke langt derfra beliggende, een eller fleere; een deraf var de kaldet *Furustrandr*, formedelst den mangfoldige Fyr, som der kom fra.

Men hvad Beskaffenhed det end hermed har haft, da ere disse u-bebygde Stæder paa Landet baade store og vidtløftige, over hvilke at reise gamle Mænd paa de Tider meente 21 Dage neppe at kunde være tilstrækkelige; De har ogsaa bemærket dem af tre store Snee-Fiælde; et af dem længst Nord, som var af en u-bekiendt Størelse; det andet, til hvilket mand kunde reise paa 14 Dages Tid; det tredie, som skulde være nærmest de ubebygde Stæder, hvor til mand kunde seile udi 7 Dage, og at der skulde være et Fiæld, kaldet *Hvitserk*, hvilket *Gemma Frisius* siger at være imellem Grønland og Island, og at øverst paa det Fiæld skulde to Søe-Rovere have bygt *Quadratum Nauticum*, hvilket dog ikke findes udi vore Historier, som ellers klarlig melder, at dette Fiæld *Hvitserk* er paa Grønland; og siger gamle Mand, at udi klart Værligt kand mand midt imellem Grønland og Island see *Hvitserk* paa Grønland, og *Snæfellz Jökul* paa Island; hvilket jeg forstaaer saaledes, at *Hvitserk* har væ-

været den yderste Kant af Grønlands u-bebygde Stæder.

Grønlands Middelpart fra *Hvitserk* til Sydvest var paa den Tid kaldet heldst bebyggelig, hvor mand kunde finde Luften var varmere, Jorden meere frugtbar, og Søen stillere.

Paa Syd-Kanten er Grønland afdeelt med et snævert Sund, som gamle Mænd kaldede *Ginungagap*, og igiennem dette kommer Nord-Søen fra det store Hav; Dog meener de, at derfra er vidtløftig Land, men u-bebygt, indtil de bebygde Stæder paa Grønland; og siger vittige Mænd, at det har været kaldet *Skrælingia*-Land, af de vilde Folk som der boede. hvilke vare kaldte *Skrælingiar*, eller og *Smælingiar*, formedelst de vare meget smaa og korte Folk, om hvilke her siden skal meere tales. Nogle har ogsaa kaldet en særdeles Øe *Skrælingialand*.

At Syd-Parten af Grønland har været langt bedre end alle de andre, er troeligt, hvilket er Søe-farende meget meere bekiendt end os; Da de baade nu og fordum Tid har haft Lyst til at fare derpaa.

Dette bestyrker *Franciscus Lopes* i sin Beskrivelse om Indien, naar hand saa siger: " Nord-Deelen af Indien eller Nord-*America*, som " ligger lige for Island og Grønland, er udi " Længden 200 Mile til Snee-Elven, (*fluvium* " *nivosum*) som dog ikke endnu er bleven be- " kandt; Ligeledes ere der Snee-Bierge un- " der den 40 *Grad* Norder Brede, og det er den " yderste Part af disse Lande, som ved Maal er " afpasset, endskiønt Landet strækker sig saa "

 langt"

langt i Nord, at det staaer lige for den sidste Part af Grønland eller *Terra Laboratoris*."

Men *Hieronymus Tarraconensis* siger i sin *Cosmographie*, at den Part af *Hispania Nova*, som længst strækker sig til Nord, er under den 60 *Grad*; og ligger omtrent ved Siden af Grønland og Island; som og paa den Nordeste Deel af Landet (*Hispania Nova*) *Terra Laboratoris* eller *Agricolæ*, hvorpaa skal være Skove, vilde Dyr og Ee-Fugle.

Dette Land, efftersom Søe-farende Folk almindelig beretter, er fra *Taja*, *Insulâ Aporéa*, 460 Mile. Men denne Odde (som ligger til Nords under den 51 *Grad*, og strækker sig til den 60 *Grad*) ligger ikke langt fra det Land eller Øe, som er næst ved Grønland.

Dette siger de, af hvilke den første, (som mig synes) kalder ogsaa Grønland *Terram Laboratoris*; den anden skiller *Terram Laboratoris* fra Grønland; men derudi kommer de overeens, at Nord-Indien eller *America* ligger til Nords lige over fra Grønland. Men det de nyere *Geographi* siger, at fra Grønland til Finland (uden Tvil Findmarken) udi *Europa*, ere 50 Mile, skal visseligen ikke forstaaes om den bebygde Deel paa Grønland, eller den Nordeste Deel af det u-bebygte Grønland, ellers bliver det meget u-rimeligt, og kand ikke treffe ind. Men den Søe, som er imellem Finland, (Findmarken) og Grønland, har nogle kaldet et Sund, nogle en Fiord. Og endskiønt somme ikke saa gamle Mænd har kaldet Finland det som er paa den anden Side tvert over fra

Grønlands u-bebygde Stæder beliggende; Saa er det af vore Landsmænd kaldet *Svalbard*, som kand sees af vore gamle Historier, hvilke saaledes melder:

" Riseland ligger til Nords fra Øster-Vejen (*Austurvegenom*,) og derfra til Nord-Ost er det " Land, som kaldes *Jötun-heim*, hvilket Land " Trolde og U-hyr besidder; Derfra tverts " over ved Grønlands u-bebygte Stæder, er " det Land, som kaldes *Svalbard*, hvor i boer " adskillige slags Folk." Og denne er, efter min Meening, Grønlands Deeling i to Parter, og kand Nord-Parten ikke bebygges, Middel Parten var bebygt, men den sidste er af Grønlænderne ladt u-bebygt. Hvilken min Meening om i noget skulde feile, vil jeg gierne underrettes, og det bifalde, som her om kand findes sandfærdigst at være.

2. Capitel.
Om Grønlands Bebygning.

Her har jeg at tale (endskiønt det er gandske lidet,) om Grønlands Bebygning, efter vores Historiers Underretninger; og begyndes Historien af den Mand, som det Land i førstningen bebygte, hans Reise og Boelig; fremdeeles de andre, hvilke ligeledes tog sig for at bygge Landet.

Een Mand ved Navn *Erik*, kaldet den *Rôde*, boede Vesten paa Island, hand fandt allerførst Grønland *Anno Chr.* 982. ved den Anledning, at der var en Norsk Mand ved Navn

Gunnbiörn, *Ulf Krakes* Søn, en dygtig Søe-Mand, han blev forvildet i Søen, og traff han da med en Syd-Ost Vind paa de Øer som ligger til Nord-Vest fra Island, hvilke hand kaldte efter sit eget Navn *Gunnbiörns* Øer, og paa denne Reise saae hand et stort Land, men kom ikke derhen.

Denne *Passage* blev beretted af *Gunnbiörn* paa Island, hvorfor bemeldte *Erik Röde*, da hand var kommen i U-venskab med sine Landsmænd, fik stor Lyst til at opsøge og opseile dette u-bekiendte Land, hvilket *Gunnbiörn* havde seet.

Hand tillavede da sit Fartøj, og seilede lige Vester fra *Snæfellz Jökul* paa Island, men løb ingensteds i Havn, førend hand kom til et stort vidtløftigt Land, hvor hand saae et meget stort Bierg, bedekket med Snee, til hvilket hannem tyktes u-mueligt at kunde ankomme, og kaldede det da *Mikla-Jökul* eller Middel-Jøkul; men siden blev det kaldet *Blaaserk*; hvilket Snee-Bierg er det mellemste af de tre for om bemeldte Bierge, til hvilket mand meente at kunde reise paa 14 Dages Tid, lige i Nord fra forbemeldte *Hvitserk* paa Grønlands Øster-Part, hvor mand siger at stedse Jis ligger; om hvilken dog intet tales udi bemelte *Eriks* Reise. Men at fare Sønder paa fra Island, nytter dem intet, som agter at finde de bebyggede Stæder paa Grønland, hvorpaa mange har giort Forsøg, som den Reise har begyndt, og for Vejens Længde maat reise med u-forretted Sag tilbage igien. Men der *Erik* kunde ikke finde det Land, vendte hand om til den

ven-

venstre Side i Nord-Ost, og der hand havde længe seilet, traff hand en lang Fiord, hvilken gik vidt op i Landet. Udi Gabet af denne Fiord var en Øe, der laa hand Vinteren over, og kaldede siden denne Øe *Eriks* Øe, men Fiorden *Eriks* Fiord.

Efterfølgende Sommer *Ao.* 983. bygde *Erik* Huus paa Landet ved denne Fiord, og Tid efter anden besaae hand Landet, det hand befandt at være et øde Land, dog got til at boe udi (som strax skal fortælles;) saa deelte hand Landet udi to Parter, hvilke hand kaldede Øster-Bygd og Vester-Bygd, og er den Deeling (efter min Meening) paa begge Sider fra *Erichs* Fiord; Hvilken Part af det hele Land siden blev holden meget beqvæm til Fiskeri og Veyde, hvoraf hand og hans Folk nærede sig det næste Aar derefter.

Men da nu den anden Vinter tilstundede, blev *Erich* med sine Folk ikke paa den Øe, hvor hand boede den forrige Vinter, og det af Frygt for mange vanskelige Tilfælde, som hand formeente at kunde tildrage sig fra Landet, men havde sit Tilhold udi andre smaa Øer, som laa midt ind i Fiorden, hvilke hand ogsaa kaldede *Erichs* Øer; thi der tænkte hand, at hand kunde være meere sikker for adskillige paakommende Hændelser, endskiønt hand vedste slet intet at sige af noget Menniske eller Bygning der paa Landet. Men i For-Aaret *Ao.* 984. begav *Erich* sig til at randsage Landet fra den Stæd *Hvarfsgnipo* og Nord til *Snæfell*, og der hand havde udforsket Landet efter sin Villie, og be-

fandt at det grændsede til Syd-Vest, alt til *Eriks* Fiord, (hvilken nogle kalder *Rafns* Fiord, om hvis Beskaffenhed og *Situation* der ikke findes videre antegnet,) vendte *Erik* tilbage igien til *Eriks* Fiord, og boede der paa Øerne udi Fiorden den tredie Vinter.

Erik befandt Landet at være got baade til Lands og Vands, Skove vare der mange, baade smaa og store, samt meget og got Græs, tillige med Dyr og Fugler, besynderlig Biørne og hvide Falker, saa og mange skionne Fiske-Vande, baade færske og salte, saa at de mangfoldige Mennisker, som derefter komme til dette Land, befandt det at være tilstrækkeligt nok til deres Livs Ophold. Men som iblant de vilde Dyr Biørnen var den fornemste, saa var iblant Fuglene hvide Falke de prægtigste, og blant Fiskene det slags Sælhunde, som vi kalder *Rostunga*, hvilke meere lever i Vandet end paa Landet; Den er 12, 14 eller 15 Alen lang, og (efter *Proportion*) lige saa tyk; nogle ere mindre; de har en laaden Huud, ligesom andre Sælhunde, dog er den langt tykkere; Af deres Huud glorde mand paa den Tid enkelte Reeb, som 60 stærke Karle ikke vare gode for at rykke i tu, hvilket jeg har læst udi andre Historie-Bøger. Dette slags Sælhunde har to Tænder i den øverste Deel af Munden, næsten en Alen lange, og siges det, at hand paa disse Tænder hænger sig op i Klipperne ved See-Kanten, naar hand vil sove, og derfor, naar Vandet falder ud, bliver hand sovende forrasket af Fiskerne. Ellers er dette Dyr baa-

baade paa Island og Grønland. Af Huuden havde de i forrige Tider deres Anker-Touge;og blev baade Huden og Touget kaldet *Svörder*, hvorom een af vore Landsmænd (som var *Hallfredur Skald,*) giorde et Vers, der hand saae engang at Anker-Touget gik i tu, hvilket omtrent saaledes kand fortolkes:

Lader os giøre vores Anker-Toug fast/
Thi Vandet driver om Skibet,
Og Svorden (Anker-Touget) vil briste
i tu. &c.

Heraf blev og ellers Anker-Touget paa de Tider kaldet *Svardreip.*

For disse *Rostunga*-Huders skyld komme baade Islænderne og Grønlænderne ofte i stor Yndest og Naade hos udenlands Konger og Herrer.

Enten der er i Jorden nogen *Metall* eller ikke, derom veed vi slet intet at sige, ikke heller er os noget andet bekiendt, som af Jorden kand opgraves; Med hvilke Sager Grønlænderne ey heller paa den Tid vides at have befattet sig. Slibesteene har der vissælig været, som deraf kand sluttes, at en Gaard der paa Landet har hast Navn deraf, og været kaldet *Hardsteinaberg* (det er haard Steen-Klippe.) Ellers siger den lærde *Bodinus:* "At udi den Nordre Deel af Verden er at finde alle slags *Metaller* i Jorden, undtagen Guld."

Nu har jeg udi et kort Begreb indbefattet det, som vores Historie-Bøger melder om Grønland, hvoraf kand bevises, at een, der har

skreven, at udi Grønland vare ingen Skove, som kunde hugges udi, har taget feil; hvilket *Bodinus* ogsaa selv bifalder, der hand siger: "At " de største Skove ere egentligen i de Nordiske " Lande." Hvilket og deraf kand erfares, (da ogsaa paa Grønland har været baade Kiøer og store Skove) at Grønland har taget sit Navn af grønne Skove og Enge.

Der læses og om *Erich* Røde, at han med dette Navn vilde lokke og overtale de fleeste hand kunde paa Island, til at reise til Grønland, og boe der; hvilket ogsaa skeede, da hand kom der fra hiem igien til Island *Ao.* 985. og Aaret derefter, *Ao.* 986. reiste tilbage til Grønland, med mange Islandske Indvaanere, førende baade Folk og Qvæg, paa 25 Skibe, fra tvende Hereder eller Sysler paa Island, nemlig *Borge*-Fiord og *Brede*-Fiord, og var *Erich* Røde deres Anfører til *Erichs*-Fiorden paa Grønland, hvor hand tilforn havde været i 3 Aar: saa lod hand der giøre en større Bygning end hand tilforne havde haft, hvilken Stæd hand kaldede *Bratta-Hlid*. Nogle af hans Folk kaldte deres Huuse efter deres egne Navne, som for *Exempel:* Af *Herjolf Herjolfs* Fiord hos *Herjolfs* Næs; andre kaldte deres Boeliger ikke efter deres eget Navn, men efter Landets Beskaffenhed, saasom enten af Øer eller Skove, lige som paa Island. *Thorkel*, *Erich* Rødes Søster-Søn, boede udi *Hvalsöe*-Fiord; *Helge Thorbrandson* boede udi *Alfte*-Fiord; *Thorbiörn Glora* udi *Sigle*-Fiord, og saaledes videre. Af hvilke, samt

andre fleere Folk, den middelste Part paa Grønland bleb omsider gantske bebygget.

Disse efterskrevne Fiorder ere paa Øster-Bygden udi Grønland; Lofafiord, Melrakenes, Herjolsfiord, Helles-öe, Hellesöe-fiord, Ketelsfiord, Rakbiörnes-öe, Lundöe; Alftefiord, Siglefiord, Einersfiord, Austkarsfiord, Hafgrimsfiord, Hvalsöe-fiord, Nordfiord, Eriksfiord, Isefiord, Makrilsfiord, Brandefiord, Midfiord, Ekrekolle-fiord, Dyrefiord, Thorvaldsfiord, Austbungsfiord, Steenfiord, Bergthorsfiord. Men paa Vester-Bygden ere disse: Lysefiord, Ragnefiord, Hornefiord, Leyrefiord, Andefiord, Lodensfiord, Sortefiord, Strömfiord, Agnefiord, Einersfiord. Der nævnes end fleere Fiorder paa Grønland, hvilke tilsammen at opreigne blide falde alt for vidtløftigt, og synes ikke at have nogen Nytte.

Gaarder regnes paa Øster-Bygden 190, men paa Vester-Bygden 90; Landsbyer eller Kiøbstæder ere der ikke, eller har været, som ikke heller paa Island, eller i førstningen udi Norge.

Andet Merkværdigt har jeg ikke funden, Grønlands Bebyggelse angaaende; Men hvad fleere af det slags smaa *Relationer* er at finde, kand mand see af det som her efter bliver anført, for at giøre denne Historie dismeere fuldkommen. Og er dette Bygde-Laug paa

Grøn-

Grønland, som gamle Mænd meente at ligge fra vores Land (Island) omtrent fire Dages Seigling, hvilket nogle forstaar om 2 hele Dage med Nætterne, og 12 Timer udi een Døgn; andre regner til fulde 4 Dage og saa Nætterne, saa at een Dag skal agtes for 24 Timer. Hvilket ikke vel stemmer overeens med det som siges, at midt imellem Island og Grønland kand mand see *Snæfellz Jökul* paa Island, og *Hvitserk* paa Grønland.

Her vil jeg først tale om et Tilfælde, som skeede i Begyndelsen af Grønlands Bebyggelse, nemlig, at en Kone er paa et Stykke Iis kommen Aar 987. til Grønland fra Island, da hun havde været 7 Dage under Vejs der imellem. Og i fald nogen skulde synes dette at være u-rimeligt, da anfører jeg til Bekræftelse derpaa det som følger:

" Der var en Qvinde paa Island, ved Navn " *Helge Baards* Datter, som boede paa *Langa-* " *brecku* ved *Snæfellz Jökul*, hvorhen samme Tid " nogen Hav-Iis var hendreven, som dog ej " ofte skeer; paa denne Iis var bemeldte " *Helge*, efter hendes Slægtes Raad og Til- " skyndelse, bleven needstødt, paa det hun ikke " skulde kunde komme paa Land igien; siden " drev Isen formedelst heftig og idelig Østen " Vind til Grønland, saa at denne Kone kom " der den syvende Dag efter at hun blev dreven " fra Island. Alle forundrede sig over dette " paa Grønland, og holdte det for u-sandt, " indtil paa det sidste *Erik* Røde paa *Brattehlid* " boende tog hende i sit Huus, thi hand kiendte

" hendes Slægt og Venner." Eengang som denne Kone var gaaen ud i ffiønt Vejr, og saae der hen som hun var kommen fra, giorde hun et Vers, som omtrent saaledes kand oversættes:

Jeg var lykkelig, om jeg fik at see
Burfell og Bale, og begge Londranger,
Adaltegns Hule og Ondverdt Næs,
Heidarkollu og Reggvasa,
Og Sanden for min Foster-Faders
Dør, &c.

Paa den Tid var en Islænder i Grønland hos *Erik* Røde, ved Navn *Skegge*, ellers kaldet *Midfiords Skegge*, hannem holdt *Helge* sig til om Vinteren, siden foer hun med hannem først til Norge, derefter til Island, hvor hun kom til Lands udi *Midfiord*, og boede siden paa *Reykeom*. Ikke længe derefter skildtes *Skegge* fra *Helge*, og levede hun siden som Enke, og var ikke vel tilfreds, efter at fornævnte *Skegge* havde skildt sig af med hende. Det skeede eengang, da *Helge* var paa *Hiall* udi *Olves*, at en udenlands Mand, som var der samme Tid, vilde om Natten gaa i Seng til hende, da hun sad og spillede paa et *Instrument*; Over dette blev hun saa forbittret, at hun, i det hun stræbte mod hans Villie, brækkede hans ene Arm og et Side-Been; thi hun var det stærkeste Qvinde-Menniske, som paa den Tid kunde findes, og giorde hun herom et Vers i denne Meening:

Jeg vil bort med det første,
Thi jeg har Harm nok i de fleeste Ting,

Som jeg (et Qvinde-Menniske) maa
lide,
Og daglig qvæles med:
Thi jeg elskte den ene Mand,
Som jeg vilde sove hos,
Derfor kand jeg ikke skiule min Sorrig,
Og sidder derfore udi Angest
Og Bedrøvelse for mig selv.

Hos denne *Skegge* var hans Datters Søn, som heed *Gieß*, og blev der opfostret indtil hand var 7 Aar gammel; Hand blev omsider den stærkeste Kiæmpe. Dette, som vi nu har skreven, er til at bekræfte den ellers u-troelige *Relation* om *Helge Baards* Datters Reise til Grønland, hvormed vi da slutter vor Beretning om Grønlands Bebyggelse.

3. Capitel.

Om Leve-Maaden samt Jurisdictionen paa Grønland.

Nu begyndes de *Relationer*, som melder om Grønlændernes Forhold og Levemaade, hvilke hverken boede i Landsbyer eller Kiøbstæder, men i eenslige Gaarder, og paa den Tid under samme Lov og Skik som Islænderne, hvorfra de vare komne. De satte en Over-Dommer udi Landet, som de kaldte Sysselmand, der skulde dømme paa adskillige Trætter imellem Folk, og deel paa et vist Tingstæd. Under disse Love levede de 37 Aar, alt indtil

Ao. 1022. da de kom under Kong *Olaf Haraldsens* (ellers kaldet den Hellige) udi Norge, hans Regiering, og bleve hannem Skat-skyldige; Dog er det at merke, det de fra den Lydighed paa en kort Tid sig haver unddragen, saa at Kongerne udi Norge har siden maat fornye denne Lov, hvilket er at see af *Hakon* den Gamle, Konge i Norge, hans Historie, i det Grønlænderne, da *Magnus*, hans Søn, var bleven Konge, haver, ligesom andre hans Undersaatere, hyldet hañem, og det udi *Odders* af *Sioltum*, *Povel Magnussens* og *Leifes*, (som var kaldet *Knararleif*,) deres Overværelse, hvilke desformedelst vare hensendte til Grønland, og ved deres Hiemkomst medbragte Beviis fra Grønlænderne, at de havde overalt vedtagen og svaret, det, de skulde til evig Tid, give Skatt til Kongen i Norge; Ligeledes for hvert Manddrab de begik, visse Bøder til Kongen, enten det skeede hiemme i deres Huse, eller andensteds og længre Nord paa Landet, hvor de plejede at ligge om Vinteren til Fiskerie: derom dette Vers blev giort til Kongens Berømmelse:

Herre Eder behager at forøge
Eders Herredømme om den kaalde
Verden,
(Hvorover alle forstandige Folk glæder sig)
Alt Nord under Pol-Stiernen.

Med hvilket, som det synes, Kongen har været

ret Lykonsket til sit Herredømme over Grønlænderne.

4. Capitel.
Om Grønlændernes Religion.

Grønlænderne har ikke alleneste med Verdslig Lov, men endog den Christelige Tro ziret deres Boliger, besynderlig siden *Olaf Tryggvesen*, Konge i Norge, lod dem døbe og Christne *Anno* 1000. dog uden at legge Skatter og andre Tyngseler paa Almuen.

Men derefter bleve de Kong *Olaf Haraldssen* Skat-skyldige, som vi tilforn har ommeldt at være skeedt Aar 1023. Men indtil Aar 1000 har de været Hedninger.

Leif, Erik Rödes Søn, reiste eengang til Norge paa Kiøbmandskab, og blev der døbt og Christnet udi Trundhiem, efter Kong *Olaf Tryggvessens* Befaling. Derefter sendte Kongen ham til Grønland igien med nogle Geistlige Mænd, for at døbe Folket der i Landet, hvilket saa vel lykkedes, at kort derefter blev alt Folket paa Grønland døbt, Kirker opbygde, og Menighederne deelte i visse Sogner, som der var paa Øster-Bygden 12, men paa Vester-Bygden 4 Præste-Gield. De fornemste Kirker, hvilke jeg har funden anteanet, ere disse efterfølgende. og end i Øster-Bygd:

1) Paa *Herjolfsnæs* ved *Herjolfs*-Fiord. 2) Ved *Vatnsdal* i *Kietels*-Fiord. 3) I *Vyk* udi samme Fiord. 4) Paa *Vaagum* udi *Seigle*-Fiord.

Fiord. 5) Paa *Hofde* udi Øiifiord. 6) Paa *Garde* udi *Einers*-Fiord. 7) Paa *Haard-Steinabierg*. 8) Paa *Brattehlyd* i *Eriks*-Fiord. 9) Paa *Solefield*. 10) Udi *Hvalsöe*-Fiord. 11) Paa *Gardenes* i *Midfiord*. 12) Udi *Isefiord*.

Paa Vester-Bygden ere disse: 1) Paa *Saudenes* udi *Lysefiord*. 2) Ved *Hop* udi *Agne*-Fiord. 3) Udi *Anevig* i *Ragne*-Fiord. 4) Udi *Ande*-Fiord.

Derefter giorde de et Bispedømme over disse Kirke-Sogner, og udvaldte sig en Bisp fra Trundhiem, som strax blev *ordineret* af Øsser, Erke-Biskop i Danmark, og forskikket af Kong *Sivert*, kaldet Jerusalems-Farer, Aar 1124, med deres egen *Legat Einer Sockesen*, som skulde paa deres vegne dette i Verk stille. Denne Grønlands Bisk op har heedt *Arnbald*. Det meldes i vores gamle Kroniker, at førend *Arnbald* blev Biskop paa Grønland, har der været en Biskop ved Navn *Erik* den Første, som til den Stæd var bleven *ordineret Ao.* 1121, hvilken Folk meener ikke at være kommen til Grønlands Bispe-Stoel, endskiønt hand dertil var beskikket; Thi der skrives, at hand er reist til Vinland, (om hvilket herefter skal meldes,) og meener mange, at hand paa samme Reise skulde være bleven. Men om denne *Arnbald* fortæller vores Historie-Bøger eendrægtig, at hand har først stiftet Bispe-Stolen paa Grønland udi forbemeldte Aar; Siden blev hand Aar 1152. Biskop til *Hammer* i Norge, hvis Efter-Mænd udi Embedet, og Biskoper til *Garde* paa Grønland, i denne *Orden* opreg-

nes, og at den anden Bisp paa Grønland har været *Jon Knut*, 1156, hand døde *Ao.* 1187. Den tredie Bisp *Jon* 1188, hand var eengang paa Island 1203, hvor hand lærdte Folk at giøre Viin af Vær, som der voxte, og blev kaldet Krækebær, hvilket hand havde selv lærdt paa de Canariske Eylænder. Den fierde *Helge Ao.* 1212, døde 1230. Den femte *Niclas Ao.* 1234, eller 1239. Den siette *Olaf Ao.* 1247, døde 1280. Den syvende *Thord* 1288, døde 1314. Den ottende *Arne* 1314. Den niende *Jon Skalle* 1343, som der til blev *ordineret*, imedens Biskop *Arne* endnu var i Live, og meener Folk, at hand ikke er kommen derhen, men paa den Reise har treffet Island, og som hand der hørte, at der var ingen Biskop til *Holums* Stift for Norden, har hand holdt det Bispedømme for bedre end det hand skulde til paa Grønland; Derefter skulde hand have foregiven, at hand havde Pavens Bevilling paa at være Bisp paa *Holum*, men det aldrig fremviist for Folk udi Stiftet, og skal des formedelst ikke længe der have forbleven. Den tiende *Alf Ao.* 1376, hand døde 1378. Den ellefte *Henrich* 1389. Deres Navne, som efter disse har været Bisper, har jeg ikke fundet alt til Aar 1461, da een, ved Navn *Andreas*, var bleven Biskop paa *Garde* udi *Einers*-Fiord, og samme Tid *Vice*-Biskop til *Skalholt* paa Island, (i de Islandske Krøniker kaldes hand Biskop i *Garde* paa Grønland, og Ombuds-Mand i *Skalholt.*) Til deslen Bekræftelse har jeg seet en Doms Slutning giort af samme Biskop *Anders*, og paa Pergament skre-

skreven udi forbemeldte Aar; som og et andet Brev, giort udi et Lande-Mode Søndagen for *St. Bartholomæi* Dag. Fleere Biskopper findes ikke i de Grønlandske Historier.

Johannes Myritius siger: " At der har været " 2 Bisper paa Grønland, og to Closter; Li- " geledes, at der har været Afguderi, og at de " har tilbedet en Guld-Kalv; " som vi aldeles imodsiger indtil Aar 1461. Hvilket Afguderi *Anton Linschoten*, en Engelænder, og *Gerhardus Mercator* tilskriver nogle visse *Nationer* i Moskovien og Rysland. Og er da saameget sagt om Grønlændernes *Religion*.

5. Capitel,

Om Grønlændernes Skik og Sæder, saavel indbyrdes og iblant dem selv, som iblant andre.

Hvis der var noget Mærkværdigt at vide om Grønlandernes Sprog, Skik og Levemaade, frem for Islændernes, som Grønlænderne ere komne fra, havde jeg det allerede antegnet; Men eftersom det ikke er, har jeg taget mig for her at handle om Grønlændernes indbyrdes Omgængelse med deres Naboer Islænderne og de Norske; thi melder jeg her først om *Thorgils*, som var en Islænder, og med sin Hustru og gandske *Familie* reiste til Grønland; men underveis blev hand forvildet i Søen, hvilket mand meente at Trold havde hannem foraarsaget: Dog paa

det sidste kom hand til Grønlands øde Stæder, hvor hand efter 3 Maaneders Forløb om Sommeren forliiste sit Skib, levede saa Vinteren over udi største Elendighed, og derefter i gandske fire Aar, da hand imidlertid blev plaget af Bierg-Trolde, og miste der i den ved Troldom paaførte Pest meere end halvparten af sine Folk; saa blev ogsaa hans Hustru, ved Navn *Thorey*, i hans Fraværelse dræbt af deres egne Knægter, da hun nyligen havde født en Søn, som blev kaldet *Thorfinn*.

Der *Thorgils* strax efter kom hiem, fandt han sin Kone død, og Drengen at patte sin døde Moders Bryst; Men Knægterne vare med Baaden og alt hvad der havde været for haanden, bort rømte.

Da nu *Thorgils*, (u-agtet ald anden Nød,) saae at hans Kone laa saaledes død i hendes eget Blod, og at Drengen pattede hende, og Knægterne vare bortløbne med alt det hand havde til Livets Ophold og Fornødenhed, der ej heller var nogen Kone, som kunde hielpe hans lidet Barn, ikke heller noget Fæmon, af hvis Melk Drengen kunde leve, var hand heel mistrøstig, som den der var farlig ilde deran; fandt dog det Raad, at hand hakkede med en Kniv i sine Bryst-Vorter, og lod Drengen patte det Blod, som først udkom, hvilket derefter blev som Vand, og paa det sidste havde det en ret Melke-Farve, som Drengen fik af hans Bryste, hannem hand paa denne Maade holdt ved Livet. Derefter giorde hand en Baad af Sælhunds Skind, efter *Skrælingernes* Maneer, rei-

reiste siden Sønden paa, langs ud med Landet, indtil hand endelig fandt bebygte Stæder paa Grønland, hvor hand forblev en Tidlang. Imidlertid dræbte hand der en stor Biørn, som vilde giøre hans liden Søn Skade; Ligeledes 30 Søe-Røvere, som Grønlænderne var i stor Frygt og Fare for.

For disse hans mandige Gierningers lykkelige Udfald blev hand meget berømt udi Grønland. Hand overvandt ogsaa mange *Jætter*, som giorde Skade paa de bebygte Stæder udi Grønland, hvorfor hand blev af Landets Indbyggere meget vel belønnet. Hand fik der ogsaa 2 Skibe, som hand tog fra forbemeldte Søe-Røvere med meget Gods, det ene var kaldet *Stafn-Höfde*, det andet *Vinagauter*. Denne Historie har tildraget sig udi Grønland, paa den Tid *Erik Röde* havde nyligen indtagen Landet. Og sluttes hermed *Thorgils* hans Historie.

6. Capitel,

Om Thormod, Kong Olaf Haraldsens, eller den Tykkes, Hof-Tiener.

Her fortælles om *Thormod Kolbruns Skald*, og hans Staldbroder *Thorger Havardssen*. *Thorger* var en Islænder, og meget stærk Kiempe, ogsaa fornuftig i mange Ting; Hand lavede sig til at reise fra Island som en Kiøbmand, og biede efter føjelig Vind paa et Stæd kaldet *Slette*, Norden paa Island; Derhen

kom et Grønlandſk Skib fra Norge, ſom var ladt med Norſke Kiøbmands-Varer, Kiøbmanden derpaa heed *Thorgrim Trolle*, hvilken, endſkiønt hand var Syſſelmand paa Grønland, reiſte dog hvor hand vilde ſom en Kiøbmand. *Thorger* ſpør diſſe fremmede Mænd, om de foer med Fred, ſom det var Sædvane paa Grønland og andre Stæder i de Tider, at naar de frygtede for Ufred eller Capere, brugte de nogen Skiemt med hinanden, naar de ſnakkede ſammen; men det varede ikke længe, førend een af *Thorgrims* Folk, ved Navn *Thoraren Offe*, fik at vide, det een af hans Landsmænd var bleven dræbt paa Iſlaad, hvorfore Grønlænderne gave op Freden, med Forſæt, at tage *Thorger* af Dage, dog hemmelig; De vare 60 Mand ſtærk, dog vovede de ikke offentlig at ſlaaes med *Thorger* og hans 20 Mænd, toge derfore det Raad, at de i et got Vær gik paa Land fra Skibet til at hente Vand. Der *Thorgers* Skibs-Folk ſaae dette, gik de 12 paa Land, 2 af dem ginge derhen ſom de andre vare, og frygtede for ingen Fare; Da de nu havde været der en kort Tid, bleve begge u-formodentlig og i en Haſt dræbte, 6 af de andre blebe ogſaa dræbte, men 4 ſatte i Fængſel. *Thorger* havde endda ikke faaet Kundſkab om, at hans Folk vare dræbte, ikke heller vidſte hand at hand havde for nogen Svig at vogte ſig, førend han blev vaer, at hans Skib var med Toug faſt giort og varpet, digt op til Grønlændernes, ſom ogſaa laa der i Havnen. De grebe ſtrax derpaa til Gevær, og var udi alt 60 Mand

imod

imod *Thorger* og hans 8 Mænd; disse fægtede samtlig længe vel, dog bleve de omsider alle slagen, saa *Thorger* var alleene tilbage, men før hand døde, dræbte hand 4 af sine Fiender. *Thorgrim Trolle* triumferede over denne Sejer, og reiste derefter til Grønland.

Thorger havde en Staldbroder, med hvilken hand var opfostret, og havde tilforn været i Maskopi med, da de havde lagt deres Gods tilsammen, hand heed *Thormod Kolbrunskiald*, og var ikke i dette Slag; Da hand nu spurte hvad skeet var, blev hand meget ilde tilfreds og u-rolig i sit Sind, at hand ikke kunde sove for de Tanker hand havde til at hevne sin Cammerat. Men hvad skulde vel et Menniske giøre mod saadan en Mand som *Thorgrim* var paa Grønland? Hand seiglede da fra Island til Danmark, i Selskab med een af Kong *Knud* den Stores Hof-Tienere; Hand var en god *Poët*, og en brav Krigs-Mand; men der var hand ikke længe, forend hand blev beordret at gaa i Leding og paa Caperie med en anden af Kong *Knuds* Hof-Tienere, som heed *Rörek*. *Thormod* skulde da være Stavnboe: (En Stavnboe paa Krigs-Skibene havde at befale over de andre Folk paa Skibet, og maatte hand altid begynde Søe-Slagene.) *Thormod* vilde u-gierne til dette Tog, formedelst den store Lyst hand havde at reise til Grønland, for at hevne *Thorger*; Dog giorde hand det efter Kongens Befaling, og foor i Leding med forbemeldte *Rörek*. De mødte i en Havn under Norge et Skib, som var Kong *Olaf* den Tykkes.

De Mænd som var derpaa, æskede dem til at slaaes med sig; *Thormod* vilde ikke dertil, og derfor blev der intet af, thi dette stod i hans Magt, som selv var Styremand. Da nu een af Kongens Mænd hørte dette, slog hand *Thormod* med et draget Sverd, men hand bødte af, og dræbte den som slog hannem; sprang derpaa over Bord, og skiulte sig under sit Skiold, dog fik de ham derefter fangen, og førte ham til Kongen, formedelst hand havde forbrudt sit Liv. De Norske Capere agtede søje om *Thormod*, og foor deres Kaas.

Der var hos Kongen samme Tid tilstæde en mægtig Mand fra Norge, ved Navn *Finn Arnesen*, hand begiærte *Pardon* for *Thormod*, og fik den; thi *Thormod* sagde, hand vilde heller døe for Kongens Sverd, end leve udi Søe-Røver-Væsen; andre raadde ham til at løbe bort, for at undgaa Kongens Vrede; Hand svarede, det hand heller vilde miste Livet, end blive Landflygtig; for hvilket Svar han kom i stor Naade hos Kongen, og blev beskikket i den Dødes Stæd, som hand tilforn havde dræbt.

Hand var ikke længe hos Kongen, men reiste med hans Tilladelse til Grønland, og blev der meget vel begiegnet af *Thorkel*, *Erik Rôdes* Sønne-Søn. Den Kiøbmand, som havde ført ham derhen, *recommenderede* hand ogsaa paa det beste til forbemeldte *Thorkel*, og lod hannem faae af sine Varer hvad hand forlangede. Om Julen holdt *Thorkel* et stort Giæstebud, og bød dertil alle fornemme Mænd paa Grønland, i hvilket Giæstebud *Thormod* fortæl-

te

te den Ugierning som *Thorgrim Trolle* havde giort paa *Thorger Havardssen*; hvorfor hand maatte vige fra Giæstebudet, og være hos den Kiøbmand, som havde ført ham derhen. Denne Kiøbmands Navn var *Skuf*, og boede hand paa en Gaard i Grønland, som kaldtes *Stockenes*, paa den anden Side af Fiorden, lige over for *Brattebliid*. *Skuf* havde ellers i Giæstebudet lovet *Thormod* sin Hielp, om hand trængte der til. *Thormod* var siden paa *Stockenes* hos samme *Skuf*; men den tredie Vinter satte hand sig for, uden længere Ophold, at udføre sit Forsæt, og syntes ham, at hand havde vel hevnet sin Foster-Broder, naar hand dræbte *Thorgrim Trolle* og 4 hans Søster-Sønner, hvorudi hand beviiste sin Nidkiærhed, Standhaftighed og store Troskab mod sin Staldbroder *Thorger Havardssen*. Og som udi denne Historie meldes noget om Grønlands Indbyggere, Boliger og Veien derhen, saa synes det ikke u-raadeligt, at den bliver noget udførligere beskreven; thi sættes her først et Stam-Register over *Thorgrim Trolles* nærmeste Slegtninger:

Einer.

Thordis.	Thorgrim Trolle,	Thorum.
En Datter.	fra *Langenæs*, en	En Datter.
|	Høvding og Sys-	|
1. *Thorkel.*	selmand paa	*Liot.*
2. *Falger.*	Grønland.	
3. *Thord.*		
4. *Bodvar.*		

Det-

Detteforberørte, først om *Thorgrim Trolles*, dernæst *Thorkels*, *Thords*, *Falgers* og *Liotes* hans Søster-Sønners Død, hvilke alle *Thormod*, en udlændisk Mand, og dertilmed alleene, næsten uden ald Skade, dræbte, da de dog vare de stærkeste og største Mænd paa Grønland, skal her nøjere med alle sine Omstændigheder og Tilfalde fortælles, og er det første, "at *Thormod* "tog sig en Tiener, ved Navn *Eigel*, som for"medelst sin Ufornuftighed var kaldet *Fifl Ei-* "*gel*, det er den daarlige eller taabelige *Eigel*. " Hand reiste med *Thormod* til Altinget paa "Grønland, som holdtes paa en Gaard i *Garde*, " hvor de Fornemmeste af Landet skulde Aarli"gen kommen tilsammen, iblant hvilke *Thor-* "*grim Trolle* var den Ypperligste og Prægtig"ste, saavel i Klædedragt som anden Pragt. " Hans Fartøj som hand havde til Ting-Rei"sen, var gandske rundt omkring beprydet " med skinnende Skiolde, (thi de fleeste som "søgte Tinget, kom til Søes ;) Hand var og "formedelst sin Magt og Myndighed udi stor "Ære og Anseelse, og frygtede alle for ham, "saa ingen torde i ringeste Maade modsige "ham. Hand havde ladet bygge et eget Huus, "hvorudi de plejede at holde Altinget, hvilket "ofte varede over et par Dage ; og indrette"de hand der et Høj-Sæde, hvorpaa hand sat"te sig, for at kunde af alle Folk sees. Hand "gav da ikke alleeneste Lov ud, men endog beret"tede for Folket sine mange mandelige Gier"ninger, og rosede sig selv meget af sin Tapper"hed, særdeles i det Slag med *Thorger Havards-*

sen,

sen, den allerstærkeste Kiæmpe paa Island,"
over hvilken Fortælning alle, som den hørte, "
og ikke vidste rettere, højligen forundrede sig."
Thormod, som havde en hevngierig og vred"
Hu til *Thorgrim*, og kunde ilde fordrage denne"
hans Storpralenhed, kalder i det samme paa"
den taabelige *Eigel*, og siger, at, som det teg-"
ner til en hastig Platz-Regn af Himmelen,"
saa skulde hand forføje sig ind i Ting-Huset,"
for at hytte sig der; da begyndte og *Thorgrims*"
Tilhørere at gaa bort een efter anden, saa"
Thorgrim sad alleene tilbage i sit Høj-Sæde"
eller paa sin Domstool. *Thormod* gik derpaa"
ind til ham med en opløfted Øxe, hvilken han"
om Dagen havde skiult under Klæderne, og"
hug ham langs igiennem ned i Skuldrene,"
derefter tog hand den Døde strax op i sine Ar-"
me, og raabte til Folket, at de skulde løbe efter"
Manddraberen, og paagribe ham det aller-"
snareste de kunde. De løbe alle, som de best"
kunde allevegne fra og did hen; men *Thormod*"
lod som hand var meget nidkiær for at faae"
ret Kundskab om denne ulykkelige Hændelse,"
som sig der havde tildraget. Den tossevuren"
Eigel løb ogsaa det beste hand kunde, hvorover"
de fleeste rendte efter ham, og tænkte, at hand"
havde giort Manddrabet; men da *Thormod*"
det hørte, sagde hand, at den taabelige *Eigel*"
havde virkelig løbet af bar Forskrekkelse over"
disse Tidender, og i sin Galskab. Da nu alle"
vare hid og did bortløbne, og *Thormod* saae sit"
Hold, gik hand lønlig bort, og drog sin"
Kiortel vrangt paa, saa det, som tilforne var"
ind-

„indvendt og ſort paa ham, var nu udvendt og
„hvidt, at ingen kunde kiende ham langt borte
„Dette lykkedes ham vel, ſaa ingen af de
„andre, ſom ſøgte efter Manddraberen, kiend-
„te ham, og kom hand ſaa bort med heel og
„holden Huud. Hand gik længe indtil hand
„kom til en ſtor Hule i Klipperne ved Stran-
„den, der holdt hand ſig inde, og blev ham hver
„Dag lønlig ført derhen Spiſe af *Skuf*, hans
„Huusvært og Ven; Men de, ſom randſage-
„de, der de fandt den taabelige *Eigel*, vidſte de.
„heel vel, det hand havde ikke Mood og *Coura-*
„*ge* til at giøre ſaa ſtor en Gierning, men de
„havde *Thormod* ſelv miſtænkt, ſom og var
„Sandingen; derpaa de Dagen efter dømte
„ham fraværende fra Land og Liv.
„*Thormod*, ſom blev gandſke kied af at være
„længre i Hulen, krøb da op af Klipperne, og
„ſkiøttede intet om Tinget, men ſkyndede ſig
„til *Langenæs*, ſom var *Thorgrim Trolles* Gaard,
„hvor begge hans Søſtre og deres Sønner
„ſig opholdt; Den ene Søſtre havde 3, den
„anden een Søn; Men førend hand kom til
„Gaarden, kom ham i Møde een vandrende
„Staader, ved Navn *Luſe Odver*, med hannem
„ombyttede hand ſine Klæder, ſaa *Thormod* tog
„hans ſlemme Pialter paa, men ſlyede ham
„ſin Kiortel igien; Derefter fandt hand Faa-
„re-Hyrden paa *Langenæs*, og ſpurdte ham, om
„*Thordiſes* Sønner vare hiemme? Faare-
„Hyrden meente, at denne var *Luſe Odver*, og
„ſagde ham, ſom ſandt var, at de vare tilig om
„Dagen udroed paa Fiſkeri. *Thormod* for-
ſom-

somte sig ikke, men gik til Stranden, hvor,, hand fandt der *Thorkel*, og dræbte ham paa,, Stædet med den samme Øxe, som hand til-,, forn havde dræbt hans Morbroder, *Thorgrim*,, med. *Thormod* lod da, som hand vilde und-,, flye, og løb begge de andre Brødre, *Thord* og,, *Falger*, efter ham, men fik ham ej fat, førend,, hand styrtede sig need af de samme Klipper,,, som den Hule var under, hvilken hand tilforn,, havde opholdt sig udi. *Thord* løb efter ham,, et højt Spring, og i det samme han kom need,,, faldt hand til Bunden; men *Thormod* hug,, ham strax med en Øxe et dødeligt Saar, og,, saa dybt i Brøstet, at hand neppe kunde faae,, Øxen ud igien, saa snart som hand vilde, til,, at hugge *Falger* med; thi *Falger* rendte strax,, bag efter, da hand uden Gevær i samme,, Skynding slog *Thormod* et stort Saar, og,, brødes hand med ham i en haard Kamp, mee-,, meenende ved sin Styrke at faae hans Vaa-,, ben fra ham, som han holt paa, men han kun-,, de ikke, endskiønt Blodet løb ham saare stærk;,, men da de gik i en ny Dyst tilsammen, fik *Fal-*,, *ger* hans Vaaben, hvilke dog faldt ham af,, Haanden, saa de vare begge uden Værge, og,, styrtede siden paa eengang need i Vandet,,, hvor de giorde hinanden hvad Onde de kun-,, de; Imidlertid gik *Falgers* Buxe-Lin-,, ning i tu, og trækkede *Thormod* Buxerne,, need over Knærne, hvorved *Falger* blev me-,, get hindret, saa hand kunde ikke svømme,,, men maatte drukne der i Vigen. *Thormod*,, hialp sig med at svømme til de nærmeste Øer,,,

og

„ og ventede intet andet, end at døe der med et „ freidigt Mood. Der kom hans gamle Huus- „ vært og Ven, *Skuf*, til ham, hand tog og førte „ ham til en Bonde, som boede længst ind i „ *Eriks*-Fiorden; samme Bonde havde en Ko- „ ne, som baade var kyndig udi Læge-Konsten, „ og ellers erfaren i mange Sager.

„ Der nu *Thordis* spurte, at hendes Sønner „ vare døde, tyktes hende, at hun saae alt hvor- „ ledes det var gaaet til med dem, og brugte „ hun alle optænkelige Midler til at faae fat „ paa *Thormod*; Da hun nu ved sit Hexeri fik „ at vide hvor hand var, reiste hun derhen med „ 35 Mænd. *Thormods* Værtinde, ved Navn „ *Grima*, saae og ved samme Konst alt hvad „ *Thordis* giorde; og kunde *Thordis* derfor ikke „ noget forrette, men maatte vende tilbage „ med u-forretted Sag.

„ *Thormods* Saar vilde langsom læges, men „ efter et Aars Forløb, da hand var bleven „ frisk igien, reiste hand til *Langenæs*, for ogsaa „ at giøre af med *Liot*, den fierde *Thorgrims* Sø- „ ster-Søn, hvilket og skeede; De kiæmpede „ med hinanden, og bleve begge saarede, der „ kom nogle Qvindfolk til, og toge *Liot* op, da „ hand laa halv død for Dørren. *Thormod* „ vilde ikke giøre dem meere Ont, men tog en „ Baad, som der var, og vilde alleene roe over „ Fiorden dermed; strax seer hand *Thordis* og „ 5 Karle med hende komme efter sig, vendte „ derfor til en Øe der var, og tænkte at skiule „ sig der paa Øen udi Tangen. Dette vidste „ *Thordis*, hvorfor hun skyndede sig derhen, og

be-

befalede, at de skulde søge efter ham i Tan- "
gen; De giorde saa, randsagede hele Øen, og "
stak i Tangen med deres Spyde; men end- "
skiønt *Thormod* fik nogen Skade af Spydene, "
tiede hand dog stille der hand laae, og lod sig "
intet merke; siden reiste *Thordis* hiem igien, "
da hun ikke kunde finde ham. *Thormod* for- "
bandt de Saar hand havde faaet, tog saa "
Baaden og roede fra Øen; Derefter hittede "
Thormod Liot, og dræbte ham aabenbarlig."

Efter at dette var *passeret*, reiste *Thormod* og "
Skuf saavelsom nogle Bønder med deres Folk, "
da de havde soldt hvad de havde, fra Grøn- "
land til Norge, hvor de kiøbte dem Huuse, og "
siden bleve boende. *Thormod* var derefter hos "
Kong *Olaf Haraldsſen*, eller den Tykke, som mel- "
des i hans Historie, og døde med hannem i "
det Slag paa *Sticklestad*."

Saa stor en Troskab og Standhaftighed var de Gamle medgiven, at de ikke alleeneste satte sig i Fare for sine Kammerader, men endog i største Livs Fare og mange Gienvordigheder. Den Maade, som de havde til at stifte dette Venskab paa, kand læses i *Spec. Island.*

7. Capitel.

Om Kroka-Ref.

Omendskiønt dette, som her skrives, synes gandske lidet at vedkomme denne Historie om Grønlands Bebyggelse, saa dog, formedelst her *refereres* det, som er *passeret* paa Grønland, vil

vil jeg ligesom andre Historie-Skrivere, dette efterfølgende ikke lade forbigaae :

Paa den Stæd *Kvennebrecke*, for Vest en paa Island, blev omtrent Aar 1015. en Mand fød, som fik det Navn *Refur* eller *Ræv* ; hans Fader heed *Steen*, men hans Moder *Thorgerd*. Denne *Ref* var i sin Ungdom naklæssig og u-artig, og til alle mandelige Forretninger u-duelig ; Men i denne sin Uduelighed fordølgede hand sit Gemyt, som tiente til alleslags mandige Bedrifter og Tapperhed, og var hand ellers lystig af *Humeur*, stille og sagtmodig, i ald Medgaang forholdt hand sig middelmaadig, men i Modgang standhaftig, tapper og snild til at optænke Naad. Der nu *Ref* var kommen til sin fuldkommen Alder, var hand hos sin Morbroder *Giest Oddlefssön*, og bygde hand der alleene et Skib, som hand kunde fare med imellem Landene, da hand dog aldrig tilforn havde seet noget Skib. Paa samme Skib reiste hand til Grønland, hvor hand opholdt sig hos en Bonde, som heed *Biörn*, og boede paa en Gaard, kaldet *Liid*.

Ref fik til ægte *Biörns* Datter, ved Navn *Helge*, og efter hans dødelige Afgang alle hans efterladte Midler ; Hand avlede disse Børn med sin Kone, nemlig *Steen*, *Biörn* og *Thormod* ; levede ogsaa i heel god Velstand udi 9 Aar, og lod gierne andre Folk være i Roe ; Men da paa det sidste hans Naboer giorde hannem stor Overlast, blev hand derved ophidset til at giøre de mærkelige Stykker, som herefter fortælles ;

„ Paa en Gaard, som kaldtes *Wiik*, boede en

Mand

Mand heed *Thorgils*, med Tilnavn *Viikurskalle*, " hand havde 4 Sønner, de være alle misunde- " lige og arrige, ligesom deres Fader; *Ref* var " en god og flittig Bonde, og havde der et Skib " ved Stranden, som hand lod arbeide paa (det " var det niende Aar, som *Ref* var i Grønland " omtrent 1040.) Hand plejede at komme sil- " de hiem om Aftenen, og eengang, som hand " var silde paa Hiem-Vejen, saae hand en me- " get stor Biørn komme sig i Møde; hand hav- " de intet Gevær hos sig, skyndede sig derfor " der hen hvor Skibet var, og tog der en stor " Øxe, som laae ved Skibet; men imidlertid " komme *Thorgils* Sønner fra Stranden, og " sloge Dyret ihiel; de saae vel i Sneen, at " *Ref* havde været der, og var gaaen tilbage til " Skibet, men de tog det op for en Forskrekkel- " se og Kleinmodighed af ham, ligesom hand " havde intet Mands Hierte eller Dristighed " til at dræbe Dyret. *Ref* spurdte dette, at de " ilde paatalte ham, men giorde sig til af deres " Drab, og lastede hans Forhold i alle Maader, " sagde ogsaa, at det blev Grønland en evig " Skam, at *Ref* skulde der være, som for Skielm " stykker havde været giort Landflygtig i Js- " land, hvilket var u-sandferdigt; de sagde og, " at hand hver niende Nat blev til en Hexe, og " havde legemlig Gemeenskab med Mands- " Personer."

Ref lod som hand hørte ikke dette Vanrøg- " te, men hand soldte sit Gods, og lavede sig " til at fare af Landet. *Ref* havde en god Ven, " som stedse laae ham i Ørene, at hand skulde "

„hevne denne Vanære; men *Ref* sagde, at det
„hastede ikke saa meget med Hevnen, at hand
„jo maatte forud overlegge, hvorledes hand
„kunde siden best komme derfra, og undvige;
„men fordi Syſſelmanden paa Grønland,
„navnlig *Gunner*, var *Thorgilſes* Svoger, saae
„*Ref* vel, at hand kunde intet udrette ved Ret-
„ter-Gang med *Thorgils* og hans Sønner; I
„hvilken Henseende hand satte sig for heller
„med Vaaben at hevne sig paa dem. Der nu
„*Ref* havde giort Anstalt for sig og sit Gods,
„tog hand sine Vaaben og gik alleene til *Thor-*
„*gilſes* Gaard, mens hans 4 Sønner vare ude
„at fiske. *Ref* hilser *Thorgils*, og kræver Bø-
„der for de Ære-rørige Ord og Beskyldninger
„som hand havde brugt mod ham; *Thorgils*
„vilde ikke bøde for sin Mund, men gav ham
„derimod onde Ord. *Ref* stak ham strax ihiel,
„gik saa fra ham, da hand laae død, ned til
„Stranden, og fandt der alle hans Sønner,
„hvilke hand ogsaa tilsammen der dræbte.

„Efter dette Manddrab torde *Ref* ikke blive
„der længer for de Afdødes efterlevende Ven-
„ner og Slægtninger.

„Før hand slog dem, lod hand føre alt det
„hand ejede i sit Skib; reiste siden fra Grøn-
„land med sin Kone, Arbeids-Folk og alt hvis
„ham tilhørte, og kom i en meget lang Fiord,
„hvorudi vare mange Bugter og Indviger,
„med større Forraad af alle Levnets-Midler,
„end der hand tilforn havde været; Der vare
„de beste Skouve til at bygge Huuse af, mang-
„foldige Dyr paa Landet, og Fiske i Vandet,

dem

dem til Føde og Næring. *Gunner* sagde, at „
Ref var ikke at søge paa Landet, men holdt „
det for vist, at hand var seiglet bort, og ble „
ven paa Vandet med alt det hand havde. „

Efter 4 Aar kom fra Norge til Grønland „
en Mand, som heed *Bard*, Kong *Harald Sigurds-* „
søns Kiøbmand, een spidsfindig og forslagen „
Mand; Hand besøgte *Gunner*, og spurte ham „
om *Refs* mandige Gierninger paa Grønland. „
Iblant andet sagde *Bard*, at *Ref* var visselig „
ikke bortseiglet, men laae vel i Skiul paa de „
u-bebygte Stæder af Grønland, og end der „
et Stæds, hvor hand kunde meene sig at være „
best forvaret for sine Landsmænd, hvorfor „
det og var raadeligst, at lede der efter ham. „
Gunner besluttede dette at skulde skee, og tog „
Bard med sig, for at søge efter *Kroka-Ref.* De „
kom til denne forbemeldte lange Fiord, og „
fandt der ved Stranden Hovelsponner, hvor- „
af *Bard* giættede, at de vare af *Refs* Arbeid, og „
at hand var ikke langt derfra; De gik længre „
ind i Fiorden, til de saae en stor firkanted „
Træ-Skandse, der var saa næt og konstig „
giort, at mand kunde ikke see hvor Bræderne „
vare sammen-satte, men den sluntes som et „
heelt Træ. De tænkte nu, at de havde alt „
fanget *Ref*, førte da Brænde ned til denne „
Træ-Skandse, og tændte Ild der udi, i Mee- „
ning, at vilde brænde den op med alt hvis der „
var udi. „

Ref havde ladet giøre Vand-Render i Jor- „
den, fra hvilke mand kunde op-pumpe Vand „
nok; dog var samme ikke at merke; Da Il- „

„ den nu begyndte at tændes an, lod hand Van-
„ det løbe udaf Skandsen, saa de kunde hver-
„ ken med Ild eller Gevær overvinde den.

„ *Bard* lovede at komme derud anden Som-
„ mer igien med gode Raad, (hvilke hand dog
„ aldrig havde kundet af sig selv paa hitte,) da
„ *Ref* ikke med ald sin Snedighed skulde kunde
„ undgaa dem. Hand tilraadde *Gunner*, at hand
„ skulde sende Kong *Harald* i Norge nogle rare
„ Sager til Foræring, og bede ham om Raad
„ og Hielp i denne vanskelige Handel.

„ *Gunner* giorde som *Bard* raadde ham, og
„ skikkede Kong *Harald* en tæmmed hvid Biørn,
„ et Skakspill af Hval-Tænder, og et *Rostungs*-
„ Hovet med sine to Tænder, heel næt og be-
„ hændig tilslyed. *Bard* førte disse Sager hiem
„ til Kongen i Norge, hvilke Kongen i Naade
„ annammede, og holdt meget af; Dog raad-
„ de hand *Bard*, at hand skulde ikke meget befat-
„ te sig med *Ref*; thi hand var uden Tvil en
„ klog og listig Mand; ellers kunde det vel
„ gielde *Bards* eget Liv. *Bard* stod disse Kon-
„ gens gode Raad ikke saa synderlig an, men
„ hand blev ved at søge Raad af Kongen, hvor-
„ ledes hand kunde overvinde forberørte Træ-
„ Skandse; Hvilken hans Begiæring Kon-
„ gen paa det sidste fuldest-giorde, og sagde da,
„ at der vare Vand-Rænder i Jorden nedgra-
„ ven, fra hvilke *Ref* fik Vandet op i Skandsen,
„ raadde ham derfor at grave dybe Graver
„ rundt omkring Skandsen, da de vel skulde
„ finde Rænderne, dem skulde de hugge i styk-
ker,

ker, og derefter kunde de lær vinde denne „
Skandse. „

Bard formeente sig nu at være sikker og klog „
nok, da hand havde lært disse Raad af Kon- „
gen, seiglede derpaa til Grønland, hvor hand „
talte med *Gunner*, og berettede ham Kongens „
Raad; Derefter reiste de for at finde *Ref*, og „
vare de udi alle Maader vel forsynede med „
hvis de agtede fornøden til Kongens Raad at „
faae i Verk sat; De fandt da Vand-Ræn- „
derne, og brækkede dem i tu; derefter tænd- „
te de en stor Jld an, som gik rundt om „
Skandsen. „

Dette, som nu skeede, havde *Ref* alt tilforn „
betænkt, og derfor inde i Skandsen giort et „
Skib af temmelig Størelse, og ferdig til at „
løbe af, naar Fienden fik sat Jld paa Skand- „
sen, og den begyndte at brænde, da dette „
Skib skulde løbe som paa Hiul over den Bro „
af Bræder, som hand havde lagt fra Skand- „
sen og til Vandet; Dette gik altsammen for „
sig efter *Refs* Villie; og end i det samme „
Skandsen faldt, bleve under den fire af *Gun-* „
ners Mænd, som alle døde. „

Ref var paa Skibet med Kone, Børn og „
alle sine Folk, og roede nu saa sagte langs ud „
efter Fiorden. *Bard* skyndte sig med sit Skib „
det beste hand kunde, og sat efter dem af alle „
Kræfter. Der nu *Ref* saae, at hans Fiender „
kommer saa hidsige efter ham, og vare saa „
nær, stillede hand sit Skib, men de andre kun- „
de det ikke, thi baade havde de Seigl og Aa- „
rer, saa Skibet var i en flyvende Fart, og i „

" Det samme det løb *Ref* tet forbi, og hand saae
" *Bard* sidde foran paa Skibet, stak hand ham
" med et Spyd, saa hand faldt strax død need.
" *Steen*, *Refs* Søn, hug i det samme Øjeblik alle
" deres Toug over, som vare paa den Side der
" vendte til *Refs* Skib, saa Skibet var næsten
" ferdigt at vælte om med alt det der var udi;
" Dog paa det sidste hialp de sig saa vidt, at de
" undkom med Live derfra. Men, imidlertid
" de vare i dette Arbeide, kom *Ref* fra dem; sei-
" lede siden i en god Mageligched, og kom sam-
" me Sommer med Kone og Børn, og hvad
" han havde, lykkelig og velbeholden til Trund-
" hiem i Norge, hvor Kong *Harald* endda regie-
" rede"; hannem hand ikke meget got undede,
for hans skadelige Raad mod hans Liv; dog
kunde hand ikke anderledes komme til at hev-
ne sig, end paa denne Maade:

" Det tildrog sig engang i Trundhiem, at een
af Kong *Haralds* Hof-Tiennere, ved Navn
Grane, vilde tage *Refs* Kone med Vold, da *Ref*
det hørte, dræbte hand ham, som dog var me-
get elsket af Kongen, og havde tilforn længe
øvet saadanne Udyder, dog uden nogen straff,
og under Kongens Forsvar. Der *Ref* kom
til Norge, gav hand sig et andet Navn, og
blev kaldet *Narfe*, tog sig og en gammel Mands
Skikkelse paa, at hand skulde ikke blive kiendt
af *Bards* Slægt og Venner. Den Lov var da
i Norge, som endnu er i Island, at den, som
slog nogen ihiel, skulde samme Dag forkynde
Drabet, ellers kunde ingen Mandebod hielpe
ham; Hvorfore *Ref*, (som da var kaldet *Narfe*,)

gik strax, efter at hand havde dræbt *Grane*, for Kongen, da hand sad i Retten, og lyste hand Manddrabet med en lydelig, dog saa mørk og indviklet Tale til Kongen, at ingen kunde forstaa den, ikke end Kongen selv, førend hand (som dog var den fornuftigste Mand i Norge,) fik siden Tid at overlegge den.

Ref tøvede ikke, men gik om Bord, og alle hans Folk med ham, og seiglede derfra til Danmark, hvor hand kom til Kong *Svend Ulfsfen*, og forærte ham endeel rare Sager fra Grønland, hvilke vare disse: 50 Falker, af hvilke 15 vare hvide som Snee, 5 hvide Biørne, item Hval-Tænder, Dyre-Skind og Rostunger, som alt var meget kostbart og rart i Danmark. Af disse Rostung-Huder giorde de paa den Tid Anker-Toug og andre Skibs-Kabler. For disse Gaver kom *Ref* i stor Naade og Gunst hos Kongen, saa hand gav ham alle Indtægter af 15 Gaarder i Jylland, og giorde to hans Sønner til sine Hof-Tienere. Men der *Harald* fik udførligere at vide alle disse Pusser og Stræger som *Ref* havde giort ham, forlængede hand hans Navn noget, og kaldede ham *Kroka-Ref*. Hand var ilde tilfreds med, at *Ref* havde dræbt hans Hof-Tienere, først *Bardr*, og siden *Grane*, derfor sendte hand en Mand, ved Navn *Erik*, med et Skib, hvorpaa vare 60 dygtige Krigs-Mænd, at omkomme *Ref*, enten med Sverd eller Svig; Men den Forretning fik saadant Udfald, at *Erik* miste 50 af sine Krigs-Folk, som *Ref* dræbte; men *Ref* lod *Erik*

 fare

fare hiem igien til Norge, for at bringe Kong *Harald* diſſe ulykkelige Tidender.

Derefter reiſte *Ref* til Rom, paa hvilken Reiſe hand døde, og blev hæderlig begraven i et Cloſter udi Frankerig. Af forbemelte hans Sønner vare de tvende i ſtor Gunſt hos Kong *Sven*, ſom ſkaffede dem gode Giftermaaler, ſamt tilſtrekkelige Indkomſter at leve af, og giorde dem til fornemme Mænd i Riget, hvor de ſiden bleve boende indtil deres Død. Af dem ere mange ſtore Mænd i Danmark komne og afſtammer. Den tredie *Refs* Søn reiſte til Island, og boede der paa *Kvennebrekke*; Af hannem ere ogſaa mange brave Mænd komne.

8. Capitel.

Om Einer Sockeſen, af Skald Helges Hiſtorie.

Dette, ſom vi hidindtil haver ſkreven, var ſig paa Grønland tildraget hen ved Aar Chriſti 1120, da ikke ret mange Aar derefter nemlig 1130, *Sivert Jorſalefar* eller Jeruſalems-Farer, var Konge i Norge, hvilken, (ſom før er meldet,) ſendte *Arnald* Biſkop til Grønland med *Einer Sockeſen*; og kom dette Ærende *Einer* dyrt nok at ſtaae, ſom nu ſkal berettes:

Arnald, Grønlands Biſkop, fandt et ſtort Skib i den u-bebygde Deel af Grønland, paa ſamme Skib vare Norſke Folk, ſom alle vare døde; Om ellers deres Liv er bleven forkortet ved Peſtilentſe eller Hunger, det veed mand

ikke.

ikke. Men efter Landsens Skik vilde Bisp *Arnald* tilegne samme Skib Bispe-Stolen paa Grønland; hvilket igav forbemelte *Einer* Aarsag og Anledning til at dræbe een af de Norske Mænd, som da var kommen der til Landet med 3 Skibe: men de andre hævnede det igien paa *Einer*, og dræbte ham paa et Mode i Grønland, hvor een stor Deel Folk vare forsamlede. Bispen satte sig under hans Hovet, og døde hand i Bispoppens Skiød, dette tildrog sig Aar 1121, eller i det seeneste *Anno Christi* 1136, da *Harald Gylle* var bleven Konge i Norge.

9. Capitel.

Om Grønlændernes første Opfindelse af Helleland, Markland og Vinland.

Vi har fremdeeles at fortælle om Grønland, nemlig om de Øer og Ven-Insuler, som i det Grønlandske Haf har været opdagede af Grønlands Indbyggere. *Herjolf* heed en Islænder og hans Søn *Biörn*, som Aarligen reiste med Kiøbmandskab imellem Landene; men der hand var eengang i Norge, fik *Herjolf* imidlertid Lyst at reise til Grønland, og boe der, hvilket hand ogsaa giorde, og satte sig need paa *Herjolfsnes*, som ligger paa Øster-Bygden. Men der *Biörn* kom fra Norge, og fik at vide at hans Fader var flyttet til Grønland, vilde hand ikke, som hand plejede, lætte Anker paa Island, men heller lede sin Fader op paa fremmede

mede og u-bekiendte Stæder i Grønland, endskiønt hand hverken havde nogen paa Skibet som vidste Vejen, eller havde før faret derhen; ikke heller enten *Compaß* eller Vej-Viser, som klarligen kand sees af denne Historie. Men der siges, at hand alleeneste af Solens Løb slutte-de Himmelens Deelinger, og af Folkes alminderlige Tale giættede hand, hvorledes Vejen maatte være; saa stor var de Gamles Dristighed. De første 3 Dage hand gik i Søen, satte hand Kaasen til Vester, derefter vendte Vinden sig, og fik de da stærk Nordlig Vind, hvormed de siden, som u-kyndige om Vejen, drev til Syder imod deres Villie. Da derefter denne Nordlige Vind holdt op, og de havde seiglet een Dag, (det er 24 Timer, som vi nu kalder Døgn,) saae de et Land langt borte, og da de kom det nærmere, fornam de, at det var slet, og ingen Bierge derpaa, men megen Skov. De ginge ikke paa Landet, men seiglede der fra til Nord-Vest, og førend de fandt Grønland, saae de tvende Øer, dem seiglede de forbi.

Næste Sommer derefter seiglede *Biörn* til Norge *Ao. Christi* 1002, og berettede *Erik Jarl*, som da regierede i Norge, at hand havde seet disse u-bekiendte Øe-Lande, dog ikke randsaget dem. Det blev ikke vel optaget af *Jarlen*, som lastede *Biörn*, fordi hand vidste ikke meere at sige om disse Lande, hvilke hand havde fundet. Derpaa seiglede hand fra Norge igien til Grønland.

Leif, *Erik Rödes* Søn, vilde giøre som hans Fader, hvilken først fandt Grønland, og ikke

lade

lade disse forbemelte Lande længe være u-bekiendte; reiste derfor bort paa et Skib med 35 Mand, efter sin Faders Tilskyndelse, som da var en gammel Mand. Men da hand rede til Skibs med sin Søn, faldt hans Hest under ham, hvilket hannem syntes ikke at være noget got Tegn; vendte derfor tilbage og hiem igien, men *Leif* seiglede bort.

Hand fandt da først det Land, som var det sidste Land *Biörn* saae, og nærmest Grønland; der kastede hand Anker, og gik paa Landet, hvor hand ikke fandt andet end Helder eller flade Steene, som og Iis paa Landet, men intet Græs; af samme Steene gav hand Landet Navn, og kaldede det *Helleland*. Siden gik de der fra, og fandt det andet Land som *Biörn* havde seet; det var et slet Land, hvor ingen Bierge vare, men mange Skove; rundt omkring Landet var gandske hvidt Sand; *Leif* kaldte dette Land *Markland*. Derfra seiglede hand i Syd-Vest med Nord-Ost Vind i to Dage, (48 Timer,) og fandt det tredie Land, som dem tyktes langt bedre om end de andre forrige; Ved Nord-Kanten paa Landet fandt de en liden Øe, der gik de paa Land. Der fra begave de sig i Vester til et Næs, der gik ud af Landet, og seiglede Skibet ind i en liden Bugt; derpaa trækkede de Skibet op efter Aaen i den samme Søe, som de kom af.

Dette Land syntes dem meget got og skiønt til at boe udi, og forbleve de der Vinteren over. Foruden alle andre slags Fiske, som de befandt at være i Søen og andre Vande, fandt de Lax, som

ſom vare meget ſtore; Der var ellers ingen ſtærk Vinter, ikke heller megen Froſt eller Snee, ſom paa Island eller Grønland, og mand kunde den korteſte Dag ſee Solen fuldkommen 6 Timer. Der fandt de baade Viin-Træer og Viin-Druer, hvilket ſlags Træer eller Frugt Grønlænderne havde aldrig tilforn ſeet; men der var en Tydſk Mand med dem, ſom meget vel kiendte diſſe Ting, og ſagde hand ſig at være fød i det Land, hvor mand kunde faae nok af ſamme ſlags. *Leif* forblev der om Vinteren, men om Foraaret derefter reiſte de hiem igien til Grønland, og kaldte dette Land *Vinland.*

10. Capitel.

Om andre Reiſer fra Grønland til Vinland.

Diſſe tre Lande *Helleland*, *Markland* og *Vinland*, ſom nu er talt om, fandt *Leif* alle ubebygte, men det er nægtet af de Mænd, ſom komme efter ham derhen, og ſiden opſeiglede de ſamme Lande. Den anden Reiſe til *Vinland* giorde *Thorvald, Leifes* Broder, med 30 Mænd, og opholdt ſig i *Leifes* der bygte Boder om Vinteren, hvor *Leif* havde tilforn været; om Vinteren randſagede *Thorvald* Landet for Veſten, og om Sommeren derefter den Øſtre Deel. Den tredie Sommer randſagede hand de Øer, hvilke laae Veſten for Landet, og alle vare ubebygte, ligeledes den hele Kant af Landet i ſig

ſelv,

selv, som Øerne laae uden for. Der var et stort Næs, der kom *Thorvalds* Skib til Skade, og *reparerede* hand det sammesteds; Hand tog Kiølen, (som var beskadiget,) af Skibet, og reiste den over ende yderst paa Næsset, hvilket hand derfor kaldede *Kialarnes*, paa Dansk *Kiöl-næs*. Men da de randsagede Landet Øster paa, gave de siden mange Fiorder og Næsser Navn, som der vare: Et kaldte de *Kroſſanes* eller *Kaarsnæs*, som herefter skal ommeldes.

Ikke langt der fra kom de over tre smaa Baader, som kaldtes *Hud Keiper*, og var der tre Mænd paa hver Baad, hvoraf hver tredie Mand sov. Den Maade at giøre Skibe paa er i disse Tider aldeles u-bekiendt, som bestod derudi, at de giorde dem af Skind, Ribbeen og Vidie-Baand, som de knyttede dem sammen med, og kaldte de saadanne Baader *Hudkeipa*: Af disse Folk dræbte de 8, men den niende undkom. Kort derefter blebe de var saa mange af samme slags Folk komme roende til dem, at de neppe kunde tælle; de skiøde til Grønlænderne med deres Buer og Pile, det beste de kunde, og sluttede *Thorvald* der af, at Landet var ikke aldeeles øde og uden Folk, (om de kand ellers bære Navn af Folk,) det slags Mennisker kaldte mand fordum *Skrælinger*. *Myritius*, som nævner dem *Pygmæos bicubitales*, siger, " at dette Folk er nogle stakkels Mennisker, som ingen Kræfter har, kalder dem ogsaa *Skrælinger*, derhos meldende, " at de boer Vesten paa Grønland; og, " at om de end vare mange, " havde mand dem dog ikke at frygte." Dog fin-

finder vi, at Aar 1379. ere *Skrælinger* komne til Grønland, og at de der har dræbt 18 Mennisker af de Christne Grønlænder.

Nu vender vi os igien med vores Historie til *Thorvald:* Da nu disse mangfoldige *Skrælinger* skød fast ind paa hans Skib, afværgede Grønlænderne Skudene ved Bræder, hvormed de havde omklæd Skibet oven paa, og vare de sammenbundne med Vidier eller afsnittede Greene, hvilke de kaldte Vigslekker, saa fast ingen af Folckene fik nogen Skade. Inden kort Tid fattedes *Skrælingerne* Pile, og derfor packede de sig bort alle sammen.

Thorvald alleene fik i dette Angreb et Saar i sit Kindbeen, som hand døde af, og blev hand begraven der paa Næsset. Der blev, efter hans Befalning, tvende Kaars opsatte over hans Grav, et ved Hovedet, og et andet ved Fødderne; derfor kaldte de og Næsset *Krossanes* eller *Kaarsnæs.*

Dette sin Endeligt havde *Thorvald* nogenledes forud seet, i det hand holdt meget af dette Næs, og sagde hand sig at ville der boe. De bleve Vinteren over der paa *Vinland*, men om Foraaret har de ladt Skibet med Viinranker, og Baaden med Vindruer, og reiste saa dermed til Grønland igien i god Behold. Den tredie *Erik Rödes* Søn, *Leifes* og *Thorvalds* Broder, heed *Thorsten*, hand reiste af Grønland med Kone og Born, saavelsom alle sine Folk, udi alt 25 Personer, og vilde til *Vinland* for at hendte sin døde Broders Liig hiem: men fik underveis Mod-vær, og drev tilbage igien til

Grønland

Grønland, i den Fiord som kaldes *Lysefiord*, og det sildig ud paa Høsten, hvor han saavel som de fleeste af hans Folk døde af Pest. Om Vinteren bleve deres Legemer lagte i Kister, og bevarede; men om Foraaret bleve alle Ligene førte til *Eriks*-Fiord, og der hæderligen begravne.

Thorstens Hustru, ved Navn *Gudrid*, levede efter ham, og blev siden gift med en Islænder heed *Thorfin Karlsefne*, som da nylig var kommen til Grønland fra Norge. Denne *Thorfin* blev af sin Hustru og andre overtalt at reise til Vinland; hand seiglede da derhen med 60 Mand, foruden sin Hustru og fem andre Qvind-Folk, som var med ham; Hand førte og med sig saa meget Qvæg hand kunde, thi hand tænkte at sætte sig need i Vinland. Han fik af *Leif* hans Huuse at boe udi, dog ikke til Eje; Hand kom lykkelig til Vinland, og havde der ingen Mangel paa noget, som udfordredes til Livets Ophold; thi foruden det, som Vandet og Jorden gav af sig, fandt de opdreven paa Stranden en stor Hvalfisk, af det slags som kaldes *Reid-Hval*, (saadanne Hvalfiske har mand befundet næsten 100 Alen lang, hvilke smager hart ad som Oxe-Kiød.) Men derforuden var Landet fedt og got, saa at deres Tyyr, som de havde medbragt, blev strax saa olm og vild, at hand kunde icke fordraae sig selv.

Det gik da saaledes hen indtil Juul, da komme *Skrælingerne* til dem i Haabetal med sine Varer, som de havde, og bestod de næsten udi Dyre-Huder og andre Skind-Varer; men

der oc saae Tyren, og hørte ham brøle saa græßlig, bleve de ret forstyrrede af Redsel, og skyndte sig hen til Husene, og vilde der ind, bræckede ogsaa derover een Dør i stycker. Grønlænderne forstod icke deres Sprog, og de icke heller Grønlændernes; men af deres Vink og Geberder forstod de, at *Skrælingerne* vare kommen for at kiøbslage med dem, og vilde de helst have Jern og Gevær for deres Skind-Varer. *Thorfin* forbød alle sine Folk at sælge dem noget Jern, men lod bære til dem Mælk og anden Spiisning. *Skrælingerne* vare graadig efter denne Mad, og soldte kostbare Sager for deres Mættelse. Da de vare bort faren, lod *Thorfin* giøre et høyt Planke-værk rundt omkring sin Bolig. Dette skeede altsammen det første Aar hand var der.

Sommeren derefter kommer *Skrælingerne* igien til *Thorfin* paa Vinland, af hvilke een, som vilde stiæle en Oxe fra Grønlænderne, blev dræbt; men de andre drog bort igien med liden Fordeel paa deres skiønne Varer. Den tredie Sommer komme *Skrælingerne* atter, men uden Varer, og udrustede til Krig, hvilket icke heller lyckedes dem, saa de miste mange af deres Selskab. Dette synes dog mest u-fornuftigt og latterligt samme Tid giort af disse *Skrælinger*, at, da een af dem fik en Oxe, som Grønlænderne af U-agtsomhed havde tabt, vilde hand strax prøve hvad Oxen duede til, og hug af ald Magt dermed til dens Hovet, som stod hos ham, endskiønt hand var een af deres eget Folk. Dette saae en anden af deres Sel-

skab

skab, der syntes at være noget fornemmere end de andre, og som deres Anfører; Hand tog Oxen og betragtede den noget, løb derpaa til Stranden, og kastede den det længste han kunde, ud i Vandet; hvoraf mand og kand slutte, at de har ikke vidst at bruge andre Vaaben, end Piler.

Efter tre Aars Forløb reiste *Thorfin* igien fra Vinland til sit Fæderneland med mange kostelige Sager. Siden fik mange Lyst at begive sig til Vinland, baade fra Island og Grønland.

Der var tvende Mænd, ved Navn *Helge* og *Finbog*, de reiste først Østen fra Island til Norge, derfra til Grønland, hvor de bleve af en Kone, som heed *Freidis*, overtalte at reise til Vinland; De fore da med tvende deres egne Skibe derhen, indehavende 60 Mænd, saaog forbemelte *Freidis*, som var *Leifes* Søster, og boede udi hans Huuse imidlertid hun var i Vinland. Men der de havde været der tilsammen en stakket Tid, blev 30 af dem omkomne ved *Freidises* Falskhed, Udyd og Ondskab; og da hun havde bedrevet disse onde Gierninger, reiste hun til Grønland igien. Men endskiønt hun var *Erik Rödes* Datter og *Leifes* Søster, var hun dem dog gandske u-liig, hun var ond og misundelig, hovmodig, og den arrigste Diævel af et Qvinde-Menniske.

Forbemelte *Thorfin* reiste fra Grønland til Norge, og var i stor Agt og Anseelse for sin Vinlands Reise; Da hand vilde reise derfra igien til Island, og nu var seigl-ferdig, traff

hand en udenlands Mand fra Bremen, som begierte af ham, at han vilde sælge ham sin Huus-Stolpe, eller en Støtte af Træ til at sette i Huset, for Zirats og Prydelses skyld; men *Thorfin* vilde ikke, med mindre den anden vilde betale ham den med bar Guld, og da han det bekom, soldte han den endelig: thi, han kiendte ikke det samme Træ, hvilket kaldtes *Mausur*-Træ, (Maßholderbaum, eller *Ruscus*, Meußdorn, Muse-Træ,) og var kommen fra Vinland. Hvor de Træer ere i Huuse, siger *Hieronymus Tragus*, der kommer aldrig Muus, Rotter eller Flagermuus ind; og bleve Gulvene gierne fejede med Kooste af dette Træ.

II. Capitel.

Hvilke der har skreven om Vinland og Grønland.

Thorfin *Karlsefne*, der hand var kommen tilbage igien fra Vinland og Grønland til Island, kiøbte een Gaard med sit Tilbehør paa *Glömbæ* udi *Skagefiord*, og boede der sin Livs-Tid, som og hans Søn *Snorre* efter ham, hvilken hans Hustru, *Gudrid*, fødde paa Vinland; Hand lod bygge en Kirke paa *Glömbæ*, og er dette hans Afkom:

Thor-

Thorfin Karlsefne, een Islænder, og hans Hustru Gudrid fra Grønland, Ægte-Folk.

Biörn.	Snorre. fød udi Vinland.	Halfred.
|	|	|
Thorun.	*Thorge.*	*Runolf.*
|	|	|
Magnus, Biskop i *Skalbolt, Ao.* 1134.	*Brand,* Biskop paa *Holum, Ao.* 1163.	*Thorlak,* Biskop i *Skalbolt, Ao.* 1118.

Af hvilke saavelsom mange andre Grønlands-Farer disse sandfærdige Historier ere til os komne; som *Thorfin* selv med sine Folk randsagede Landene, og fortælte dette til vore Landsmænd, der han var hiemkommen; men de tegnede det i Bøger, deels udi Vers, deels udi Historier.

Meere Mærkværdigt kand jeg ikke finde om Grønland, undtagen det, at det er vist, at Grønlands Seiglads har Aar 1461. været ved Magt; thi det Aar var den Grønlandske Biskop *Andreas* udi Island. Men det forundrer jeg mig over, at paa saa stakket Tid, inden 100 Aar, den gandske Bebygning paa Grønland skulde være nedfalden med alle, og fragaaen Kongerne i Norge, og siden Danmark, hvilke de dog vare Skat-skyldige. Men paa hvad Maade det og kand have sig tildraget, saa ere de dog fra dem kommen.

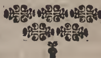
Stor er Grønlændernes Ulykke og usle Til-

Land, som ikke alleeneste har mist gode Kongers Børn og Forsvar, men muligen end og den Christne Tro. Lyksalig var den Konge, som icke alleeneste kunde bringe det fortabte Folk under sit Forsvar igien, men end og kunde føre dem til den salig-giørende GUds Ords Vei, og indpode dem i den Christen Kirke. Disse Nordiske Riger ønsker jeg hiertelig, at GUD dertil vilde give Naade og Lykke.

Her endes Arngrim Jonssöns Historie om Grønland.

De allersidste *Relationer*, som mand har haft fra Grønland, ere, at *Skræliugerne* giorde de Christne stor Overvold, og at der da var ingen Bisp paa Grønland, men at en gammel Præst har forestaaet Bispe-Embedet paa *Garde* udi Grønland, og siger *Mag. Thord Thorlaksen*, Biskop i *Skalholt*, at han har læst dette udi *Biörn* paa *Skardsaa* hans *Annaler*, som var holdt for den vittigste Mand i saadanne Ting, og den aller-*curieuseste Antiqvarius*: Og har han levet i deres Tid, som endnu lever, og ere midaldrende Mænd.

AP-

APPENDIX

Om Seiglads og Kaas fra Norge og Island til Grønland, efter nogle gamle Papirer, som er funden i Skalholt.

Saa siger Søe-farne Mænd, som ere baarne og Barn-fødde udi Grønland, og sidst kommen derfra, at fra *Stad* i Norge og til *Østerhorn* paa Island er 7 Dages Seigling, lige i Vester.

Fra *Snæfellznes* Vesten paa Island, er den korteste Seigling til Grønland, udi to Dage og to Nætter i Vester, og da ligger *Gunbiörns* Skiær eller Øer ret midt i Vejen imellem Grønland og Island, og var dette den gamle Kaas; Men nu er der kommen megen Hav-Iis af *Nordbotnen*, saa nær ved fornævnte *Gunnbiörns* Skiær, at ingen uden største Livs Fare kand reise den gamle Vej, som siden skal siges.

Fra *Langenes*, som ligger Nord-Ost paa Island, er to Dages og to Nætters Seigling til *Svalbard* paa Grønland, som er den første Hafs Bugt (*Hafsbotn*).

De som vil seigle fra *Bergen* i Norge lige til Grønland, Island forbi, skal først seigle i Vester, indtil de kommer lige for *Rökenes*, (som er Sønden paa Island,) og skal de da holde sig 12 Mile i Havet, Sønden fra *Rökenes*, og saa skal de med fornævnte Vester-Gang treffe den Stæd paa Grønland, som kaldes *Hvarf*.

Men Dagen forend fornævnte *Hvarf* sees, kommer i Sigte et andet Sneefield, som kaldes *Hvitserk*. Mellem disse to Fielde, *Hvarf* og *Hvitserk*, ligger et Næs, kaldet *Herjolfsnes*, og derhos en Havn, kaldet *Sandhafn*, som er en almindelig Havn for Nordmænd og Kiøbmænd.

Vil mand seigle fra Island til Grønland, da skal mand tage sin Kaas fra *Snæfellznes*, (som ligger 12 Mile fra *Rökenes* i Nord-Vest,) og først seigle en Dag og en Nat lige i Vester, men siden i Syd-Vest, for at skye den Hav-Iiis ved *Gunbiörns* Skiær, som før er omtalt: Derefter skal mand seigle een Dag og een Nat i Nord-Vest, saa kommer mand til *Hvarf* paa Grønland, som forbemelte *Herjolfsnes* og *Sandhafn* ligger under.

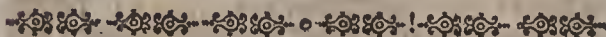
Meere, som kand om Grønland berettes, har jeg icke ved Haanden denne gang; Men da jeg var i Kiøbenhavn *Ao.* 1669. havde jeg et og andet denne *Materie* angaaende, som jeg skrev i en tynd Bog, af *Biörn* paa *Skardsaa* hans *Annaler* og andre Islandske *Antiqviteter*, hvilke jeg da havde saavel som *Capitaine David Daniels* Reise-Bog, og er hand, efter mit Tycke, kommen den Platz paa Grønland nærmest, hvilken var bebygt af Christne Mænd. Denne *David Daniel* levede i vores Tid, og meente han, at han havde kiendt der *Herjolfsnes*; thi han var icke langt der fra Landet, og laae der een Nat over, da det var om Aftenen silldig han did ankom; Men om Morgenen drev der til Landet saa megen Hav-Iis, at de maatte gaae derfra. Det, som jeg havde herom skreven og

sam-

samlet, *offererte* jeg i største Underdanighed Hans Kongel. Majest. Høilovlig af Ihukommelse, Kong *Friderich III.* og formoder jeg, at det maa findes paa Kongel. Majestts. *Bibliothec*; Men det jeg havde for mig selv tilbage, blev snappet bort paa Søen af en Skotsk Caper.

I forbemelte Bog var Hr. *Gudbrand Thorlaksens Delineatio Grönlandiæ*, og en anden *incerti Autoris*; den tredie, *Joen Gudmundssens*, som var kaldet den Lærde; den fierde, min egen, *confereret* med Hollandske Søe-Korter og vores *Antiqviteter*, hvoraf jeg endnu har et *Specimen*, som jeg skal med Tiden udgive, om GUD vil, og jeg fornemmer at gode Mænd vil det have.

Thord Thorlaksen.

Et andet Tilleg,

Indeholdende en æld-gammel Beskrivelse over Grønland, saavidt det Dom-Kirken i Garde og Bispe-Stolen sammesteds underlagde Gods angik; hvorover Forfatteren, Iver Bere, een indfød Grønlænder, har været Ombuds-Mand eller Forstander, hvilken, eftersom mand kand slutte, har levet i det fiortende Seculo, og staaet i den Anseelse og Værdighed, at hand, formedelst saadan hans Bestilling, har, efter de da i Brug værende

de Norske Love, haft Rang lige med Abbeder, og over Baroner. Og da dette troværdige og Magt-paaliggende Document ikke har været Hr. Arngrim Jonssön bekiendt, har mand villdet det her hos føie, saavel for videre Oplysnings skyld, som og for at conservere det fra Undergang.

Beskrivelsen i sig selv er denne:

Den Østerste Bygd, som er i Grønland, ligger ret Øster under *Herjolfsnæs*, og kaldes *Skagafiordr*, der ligger et Field, som ikke er bebygt, og heder *Biarnafiall.* Fra *Skagafiordr*, langt i Øster, ligger en u-bebygt Fiord, kaldet *Berufiordr*, og for i Fiorden ligger et langt Rif tvert for, hvor Indløbet er, saa at ingen store Skibe kand der indkomme, uden naar stor Strøm er med høie Vande, paa hvilken Tid ogsaa mange og u-tallige Hvale løber ind i Fiorden. Der er et almindeligt Fiskerie, som aldrig slager feil; dog maa mand have det med Biskoppens Forlov, saasom samme Fiord ligger til Dom-Kirken. I bemelte Fiord ligger en stor Hole, (eller Svelg,) som kaldes *Hvalshola* eller *Hvalsgap*, hvor alle Hvalfiskene løber ind, naar Strømmen derudi indfalder.

Vedre Øster fra fornævnte *Borufiordr*, ligger en Fiord, kaldet *Fiordrinn ollum lengri*, det er, den allerlængste Fiord, hvilken er smal yderst i Gabet, men bred ind ad, og saa lang, at ingen

endnu

endnu veed Enden derpaa ; der er ingen Strøm, men fuldt med smaa Øer eller Holmer, hvorpaa der findes mangfoldige Fugle og Æg; Den har slet Land paa begge Sider, hvor der voxer saa høit Græs, som mand ikke andensteds haver seet.

Længre Øster mod Iis-Biergene ligger en Havn, som heder *Funkabudir*, saa kaldet, fordi udi *Sanct Olufs* Tid brød der et Skib i samme Havn, som endnu gaaer i Grønland almindelig Rygte af. Paa fornævnte Skib var een *St. Olafs* Smaasven eller Tiener, som med nogle andre af Folket druknede; men de, som bleve ved Live, grove der need de Døde, og opreisde over deres Graver store Steen-Kaars, som endnu staaer der paa denne Dag.

Videre Øster mod Iis-Biergene ligger en stor Øe, kaldet *Ransey*, hvor der er almindelig Jagt og Veydskaft i Skoven efter hvide Biørne, som dog ikke maa fanges uden med Biskoppens Forlov, formedelst samme Øe hører Dom-Kirken og Biskoppen til. Derfra længre i Øster er intet at see uden Iis og Snee, enten til Lands eller Vands. Saavit Grønlands Beskaffenhed Øster paa.

Vesten for *Herjolfsnes* ligger en Fiord, kaldet *Ketilsfiordr*, som gandske er bebygt. Paa den høire Haand, som mand løber ind i Fiorden, er en stor Fos, som store Elver løber udi, hvorved staaer en Kirke, som heder *Kroßkirkia*, og er viet til det hellige Kaars ; Den tilhører de Øer og Holmer, samt hvis Vrag af strandede Skibe der falder fra *Herjolfsnes* indtil *Petrsvik*.

Om-

Omkring ved *Petrsviksfiord* ligger en stor Bygd, kaldet *Vandalabygd.* Nær ved same Bygd er et stort Vand, to Uger Søes bredt, fuldt med Fisk. *Petrsvik-Kirkia* ejer ald *Vandalabygd*, hvor der er et Closter, som *Canonici Regulares* ere udi, hvilket er indviet til *St. Olaf* og *St. Augustinus*, og ejer altsammen ind i *Botnen*, saavel som alt hvad der er ud paa den anden Side.

Næst *Ketilsfiordr* ligger *Rumpey* og *Rumpeyarfiordr*, og langt ind i denne Fiord er et Søster- eller Nonne-Closter, *Ordinis Sancti Benedicti*, der ejer altsammen ind i *Botnen*, og ud fra *Vogar-Kirkia*, som er viet til *St. Olaf* Konge. *Vogar-Kirkia* ejer alt Landet uden for Fiorden. Inde i Fiorden ere mange Holmer, som Klosteret ejer Hælften af med Dom-Kirken. Udi disse Holmer findes adskillige varme Bader, som om Vinteren ere saa hede, at intet kand komme der nær; men om Sommeren ere de til Maade hede, saa at mand kand der bade udi, og mange der faaer deres Helsebod og Førlighed igien, i hvad Soot eller Sygdom de og kunde have.

Næst ved *Rumpeyarfiordr* ligger *Einarsfiordr*, og imellem begge Fiordene er en stor Hov-Gaard, som kaldes *Foß*, og hører Kongen til. Der staaer en kostelig Kirke, viet til *Sanct Nicolaus*, som Kongen haver at forleene. Der nær ved ligger en stor Fiske-Søe, hvor der er saa overflødig Fisk, at, naar stor Regn eller høje Vande kommer, og Vandet derefter udfalder og mindskes, da bliver der u-tallig megen Fisk liggende igien paa Sanden.

Naar mand løber ind paa den venstre Haand i *Einarsfiorden*, ligger der en Vig som heder *Thorvaldzvik*, og end længre i Fiorden ligger paa samme Side, eller om Bagbord, et Næs, som heder *Klining*, og ind længre om Styrbord en Vig, kaldet *Grenjavik* eller *Grenivik*, hvorfra endnu længre ind ligger en anseelig stor Gaard, heder *Dalr*, som hører Dom-Kirken til. Men paa den høire Haand og om Styrbord, naar mand seiler op i Fiorden til Dom-Kirken, som staaer inde i *Botnen*, ligger en stor Skov, som hører Dom-Kirken til, hvor samme Kirke haver alt sit Qvæg og Fænnet, baade smaat og stort; hvilken ogsaa ejer ald *Einarsfiorden*, og sammeledes den store Øe, som ligger strax uden for *Einarsfiorden*, og kaldes *Rinsey*, fordi om Høsten samler sig der sammen udi Skoven utallige Rinsdyyr, der er ogsaa almindelig Veydskaft eller Jagt, besynderlig efter Hiorter og Harer: dog ej uden Bispoppens Forlov. Paa denne Øe faaes den beste Talgsteen som kand findes, og er af saadan naturlig Godhed, Hold og Fasthed, at Ilden kand ikke fortære den. Af denne Steen giør derfor Grønlænderne deres Potter, Gryder, Skaaler og Kander, ogsaa store Kar paa 10 eller 12 Tønder.

Længre mod Vester ligger en stor Øe, som kaldes *Langey*, paa hvilken ere 8 store Bønder-Gaarde. Dom-Kirken hører ald Øen til med alt hvis dertil ligger uden og inden; men Tienden ligger til *Hvalseyarfiordz-Kirkia*.

Strax ved *Einarsfiordr* ligger *Hvalseyarfiordr*,

der er en Kirke heder *Hvalseyarfiordz-Kirkia*; den ejer den gandske Fiord, og ald *Rambstadafiordr*, som ligger næst ved. Udi denne Fiord er en stor Hovgaard, som hører Kongen til, og kaldes *Hellustadr* eller *Hellirstadr*.

Dernæst ligger *Eiriksfiordr*, og først i Fiorden ligger en Øe, kaldes *Herey*, som Hælften hører Dom-Kirken til, og Hælften *Dyranes-Kirkia*. *Dyranes-Kirkia* er den første Kirke, som er bygt i Grønland, og det største Kirke-Sogn, som paa Grønland findes. Samme Kirke ligger om Bagbord, eller paa venstre Haanden, naar mand seigler ind i *Eiriksfiorden*; og ejer denne Kirke alt ind udi *Midfiordr*.

Midfiordr skyder ud fra *Eiriksfiordr* ret udi Nord-Vest, og noget længere ind i *Eiriksfiordr* ligger *Solarfiall-Kirkia*, som ejer ald *Midfiordr*. Strax ved *Midfiordr*, Norden paa, ligger *Bondafiordr*. End længre ind i Fiorden ligger en Kirke, kaldet *Leirdals-Kirkia*, den ejer altsammen ind i *Botnen*, ogsaa ud paa den anden Side indtil *Burafiall*; men alt ud fra *Burafiall* hører det Dom-Kirken til. Der ligger og i *Eirichsfiorden* en stor Gaard, heder *Brattahlid*, som Laugmanden plejer at boe paa.

Længre Vester fra *Langey* ligger fire Øer, som heder *Lambeyar*; ogsaa *Lambeyarsund*, liggende imellem *Lambey* og *Langey*, hvilket altsammen hører til *Eirichsfiordr*. End længre ind ved *Eiriksfiordr* ligger et andet Sund, heder *Fossasund*. Disse forskrevne Øer hører Dom-Kirken til, og ligger *Fossasund* ved Indgan-

gangen til *Eiriksfiordr*. Samme Øer og Fiorder ere alle bebygte.

Norden for *Eiriksfiordr* ligger tvende Viger, som kaldes *Ytrivik* og *Innrivik*, dernæst Norden er *Oredfiordr*, og ved den Fiord ligger igien en Fiord, kaldet *Myomfiordr*. Saa er langt i Nord-Ost *Eirarfiordr*, dernæst *Borgarfiordr*, og i den Flod ligger *Merestad*. Saa er *Lodmundarfiordr*, dernæst og længst mod Vesten af Øster-Bygd ligger *Isafiordr*, alle disse Øer er bebygte.

Fra Øster-Bygd og til Vester-Bygd er 12 Uger Søes, altsammen u-bygt. Der staaer i Vester-Bygden stor Kirke, heder *Straumnes-Kirkia*, hvilken var en Tidlang Dom-Kirke og Bisskops-Sæde. Nu haver *Skrælinger* ald Vester-Bygden. Der er i samme Bygd Heste, Øxen, Kiøer, Faar og Gieder, samt alle slags vilde Dyr overflødig; men ingen Folk, enten Christen eller Hedning, lod sig tilsyne, da jeg *Iver Bere* med andre var af Laugmanden udnævnt til at uddrive *Skrælinger* af Vester-Bygd. Og blev der samme Tid saa meget vildt Fæ og Faar borttagen, som Skibene kunde føre, hvormed vi seiglede hiem.

Fra Vester-Bygd, Nord længre, skyder et stort vidt Field ud, som heder *Himinraksfiall*. Længer end dette Field maa ingen seigle, som Liv vil beholde, for de mange Hav-Svelge, som der er om alt Havet.

Udi Grønland ere nok Sølv-Bierge, hvide Biørne med røde Flekker udi Hovedet, hvide Falke, Hvals-Tænder, Rostung-Svorder, allehaande slags Fiske, meere end udi noget

andet Land. Der er og Marmor-Steene af allehaande Lydder, saa og Talg-Steene af særdeles Godhed, hvorom før er meldet.

Megen Snee kommer der ikke i Grønland, og sielden store Storm-Vinde; ej heller er der saa kaaldt, som paa Island eller i Norge. Der voxer paa høje Fielde og nedre i Dalerne Olden-Frugt saa store som Æbler, og gode at æde. Der voxer og den beste Hvede, som nogenstæds kand findes.

Hidindtil Iver Beres Grønlænders Beretning.

Ca-

Capitlernes Indhold

udi den endnu u-trykte Tractat om det Gamle Grønlands egentlige Beskaffenhed.

Cap. V. Chronologie eller Tid-Register over de Biskopper, hvilke har været indviet til Grønland, og der i Landet *resideret*; samt hvad Mærkværdigt ellers i Landet sig har tildragen, eller derfra er fornummen, imedens det endnu var bekiendt, og laae under Norge.

VI. Af hvad Aarsag den Deel af Grønland, som de Christne havde bebygt, siden det fiortende *Seculum* er bleven ubekiendt, og af Danske eller Norske ubeseiglet; endskiønt de Høj-lovlige Konger til Danmark og Norge imidlertid stor Fliid og Bekostning paa Landets Opsøgelse haver anvendt; og hvorvidt de, der samme Land har vildet eftersøge, kand agtes at have giort Misgisning, og taget feil.

VII. Den rette og æld-gamle Kaas og Seiglads, saavel fra Bergen i Norge, som fra Island til Grønland, med Erke-Biskop *Erik Walkendorp* hans *Instruction* for sine Folk, ved hvilke hand Aar 1520. har vildet lade opsøge Landet.

IIX. Hvad Tidender mand haver haft fra Grønland, siden det i Dronning *Margaretes* Tiid er bleven u-beseiglet; Og af hvad Kiende-mærker mand maa slutte, at den gamle *Colonies* Afkom endnu skulde der findes.

Cap.

§. 1.

Appendix eller Tilhæng.

§. *I.* Befattende een *Extract* af de tvende Brødres og *Venetian*ske Herremænds, *Nicolaus Zeno* og *Marcus, Antonius Zeno*, deres Reise-Beskrivelse, da dend første omtrent Aar Christi 1380. eendeel af Nord-*America* saa og *Grönland* skal have beseiglet.

§. *II.* En anden Tilgift om nogle Søe-*Monstris* og underlige Dyr i Havet, hvilke undertiden lader sig see saa vel i *Grönland*, som under Island, Ferøe og i Norge, særdeles udi Nordlandene; ogsaa andenstæds i det store Hav.

